…РОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

…й Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

(…0150) | 1963 оной апрелиин 14, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Колхозннгууд, совхозуудай хүдэлмэришэд! Ниитын мал ажалые али болохоор хүгжөөгты, тэжээл элбэгээр бэлдэдэг бологты. Мяха, һү, тоһо, үндэгэ, бусад продукци бүри элбэгээр абагты.

(1963 оной Майн 1-дэ зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан уряануудһаа)

Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтая

…ЭЭГДЭЛҺЭЭ ГАРАХААР ТЭМСЭЕ!

ҺҮ ҺААХА, ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ БОЛЗОРҺОО УРИД ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ

(Республикын түрүү һаалишадай бэшэг)

…та бидэнэй хүдэлмэридэ һанаа …далай тохёолдоһон дээрэһээ …рта — һаалишад, мал адуулаг…үүд болон колхоз, совхозуу…эгшэдтэ энэ бэшэгээр ханда… хэлэхэдэ жэлээ бидэнэр …бди. Һү һааха, гүрэндэ худал…ай түсэб олохон ажахынууд

…ехэ гомдолтой, гашуудалтай … манай нүхэд—гахайшад болон … адуулагшад малаа һайса тар…ндэ мяха, үндэгэ худалдаха тү…н, үлүүлэн дүүргэһэн байна

…жалтаар бидэ баясанабди. Тэ…инецуудай уряада харюу бол… бэелүүлхэ зорилгонуудаа ха…ээ амжалтатайгаар дабажа …эр хэлэһэн үгэдөө эзэн боло…элүүлжэл һалана.

…лиин товарна фермын хүдэл…усть-лабинецуудай уряае дэм…эшэлүүлэгдэһэн социалис уял…н жэлэй түсэбэй табадахи жэл… лэ бүгэдэ арадай мүрысөөндэ …йнабди. Зүгөөр бидэнэр өөһэ…өө гээгдэшообди.

…лхэдэмнай маанадта юун һаад Тэжээл гү? Теэд энэ үбэлжэл…жэлнүүдтэ оробол үбһэ тэжээл …а юм. Тиигэбэл, али байранууд …шэ гү? Тиимэ бэшэ. Малнай …дулаан, һайн байраар хангаг…и фермэнүүдтэ үһан бии, олон …ньһон аргаар һаагдадаг боло…ихы дээрэнь хэлэхэдэ, бидэнэй …шье шалтаг байхагүй, харин … урагшаа дабшаха, һү ехээр …эсэл гүйсэд бии.

…ай түрүү һаалишад урагшаа …э. Татьяна Гавриловна Игум…аа. Эдеэн гартай, эрэлхэг зо… Хүдөө ажахын институдай һу…ын фермэ дээрэ тэрэ үнгэрэг…агдаһан 20 үнеэдһээ 106475 …һаагаа гэхэ гү, али үнеэн бүри…рамм абажа шадаа. Шэнэ жэ… гурбан һарада 24 үнеэдһээ …м тэхэ гү, али үнеэн бүриһөө … һү һаагаад байнхай.

…эн һайн үрэ дүн, республика …раһан илалта ха юм. Теэд …аараа амжалта туйлаа гээшэ …жанай үйлэдбэриин управле…ксын нэрэмжэтэ колхозой Сэ…Доржиева яагааб? Али Хяагтын …правлениин Тельманэй нэрэм… Анастасия Николаевна Ворон… Эрхирэгэй һаалишан Анна … Голышева мартагдахагүй. … үнеэн бүриһөө 2000—2500 ки…агаад, энэ жэлэй нэгэдэхи …—800 килограммда хүргөөд

…эй «Коммунизм» колхозой нэ…дээрэ «ёлочко» гэжэ үнеэ һаа…тодхогдоһоор арайхан тэжэ…эд энэ түхеэрэлгэдэ хүдэлдэг …аархахаар, тэдэндэ «һайнта …хээр байна. Евдокия Оленни… хүдэлэгшэд ажаллажа шада…эр һү һааха кварталайнгаа тү… дүүргээ. Эдээн тухай яажа …а болохоб? Яажа тэдэниие жэ…б? Хэрбээ манай бүхы һаали…үүл мэтэ ажаллаад байгаа … мүнөө яахадаа иимэ гашуу…эшэхэ бэлэйбди. Үнэхөөр һүн …йл гарта байна бшуу. Хэрбээ … ажалша бэрхэнүүд, Байга… Мария Никонова мэтэ һай… байбал, республикын бүхы ту…рүү малшадтай нэгэ зэргэдэ бидэнэр ябажа байха байгаабди. Мария Никонова үнгэрһэн гурбан һарада үнеэн бүриһөө 643 килограмм һү һаанхай.

Зүгөөр маанадай дунда юумэ бүхэндэ һанаагаа зободог хүнүүдэй бии байхын хажуугаар, юумэндэ хамаагүйгөөр хандадаг хүнүүд үшөөл олон. Тиимэ һаалишад фермынгээ хүдэлмэридэ эзэн ёһоор һаналаа табидаггүй. Тэдэнэр үглөө, үдэшэниинь үнеэдээ һаажа, һүеэ түргөөр тушаажархиһоор лэ гэр тээшээ яарадаг. Үнеэмни садхалан гү, бүлеэн уһа уужа садаа гү, һайнаар амараа гү гэжэ тэдэнэр һонирходоггүй.

Байгалай совхозой түрүү һаалишан З. Дороховатай зэргэлээд Г. Залуцкая ажалладаг. Түрүүшын һаалишан жэл соо 32700 килограмм, нүгөөдэнь тэдыл үнеэдһээ 18238 килограмм һү нёдондо һаагаа бшуу. Энээнийе ажалдаа хайша хэрэгээр, һанаа зоборигүйгөөр хүдэлөө гэхэһээ ондоогоор хэлэхын аргагүй. Өөрынгөө уялгата ажалда иимээр хандадаг зарим һаалишад бусадшье ажахынуудта бии байһаниинь гэмшэлтэй.

Мүнөө болоод байхада, бидэнэр фермэнүүд дээрээ өөһэдөө ажалаа заһаха ёһотойбди. Өөһэдынгөө хүдэлмэриие анхаралтайгаар, шүүмжэлэн хараха хэрэгтэй.

Нэгэдэхи кварталда бидэнэр өөһэдынгөө гэмээр лэ гээгдээбди. Хүсэхэ гүбди? гэһэн асуудал манһаал болохо. Хүсэхэбди гэжэ бидэнэр найданабди!

Манай республика июль һарада өөрынгөө тогтоһонһоо хойшо 40 жэлэй ойе һайндэрлэхэнь. Энэмнай буряад зоной ажабайдалда ехэхэн һайндэр мүн. Энэ баярта үдэрые бүхы совет арадай һайндэрые тэмдэглэдэгтэл адли ажалай амжалтануудаар угтаха гээшэ манай сэдьхэлэй, нэрэ хүндын хэрэг гээшэ. Өөһэдынгөө ойн баярые эрхимээр угтаха мүрысөө дэлгэрүүлхэ зуураа, усть-лабинецуудай уряада харюу болгон, хэлэһэн үгэдөө бидэнэр хүрэхэбди.

Нэгэдэхи кварталда республика дотор 30 мянга шахуу үнеэд тугаллаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 3 мянга шахуу олон үнеэд түрөө. Мүнөө үедэ бүхы колхоз, совхозуудта үнеэд олоороо тугаллажа байнхай. Энээнэй ашаар һү абалгые эрид ехэдхэхэ арга боломжо гүйсэд бии. Имагтал үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлэн һааха хүдэлмэриие ёһотоор эмхидхэхэ, эдэ һарануудта сүүдхэдээ үнеэн бүриһөө 10 килограммһаа доошо бэшэ һү һаахын түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй.

Ажахы бүхэндэ тооной мүнөө силос, һолоомо бии. Бэлшээри саһанһаа һуларба. Үнеэдтэ эдюулхэ таряа талханай зүйлшье хаа хаанагүй олдохо. Кабанскын совхозой һаалишадай дүршэлые халан абажа, һолоомые хэршээд сечкэ хэжэ болохо. Таряа талханай зүйлые эһээгээд, нэн түрүүн һая тугаллаһан үнеэдтэ һүнэйнь үдэр бүри нэмэһые харалсажа байгаад үгэхэ хэрэгтэй. Юрэдөөл һаалишан бүхэн өөһэдынгөө үнеэдтэ тэжээл эрхимээр буйлуулжа һураха болоно.

Олохон ажахынуудта һая түрэһэн үнеэдые сүүдхэдээ хоёр дахин һаана. Бидэнэр энээниие буруу дээрэ тоолонобди. Шэнэ тугаллаһан үнеэдые эрхэ бэшэ гурба һааха хэрэгтэй. Тиихэдээ тэдэниие хайшан гээд эдеэлүүлхэб гэжэ бодомжолхо шухала. Һая түрэһэн үнеэдые хоёрдохёо һаахынгаа урда тээ адуулжа болохогүй гэжэ һананабди. Үглөөнэй, үдэрэй һаалганай хоорондо тэдэндэ силос, һолоомон сечкэ, таряа талханай зүйл үгэхэдэ болохо, тиигээд бэлшээридэ туухада болохо. Үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлэн һаахадаа, тэдэниие уһаар дуран соонь хангаха хэрэгтэй.

Хэрбээ бидэнэр бултадаа тэжээлээ ууралтуулжа, эһээжэ үнеэдтээ үгөөд, һая тугаллаһан үнеэдээ гурба дахин һааха гэһэн эрилтэнүүдые бэелүүлээд байбал, гээгдэлһээ заатагүй гарахабди.

Энээн дээрэһээ бодоходо, һүн гээшэ гол түлэб маанадай, һаалишадайл гарта байна. Зүгөөр зоотехнигүүд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд һү ехээр һаахын түлөө оролдохо ёһогүй аал. Зүгөөр энээниие хүн ойлгодоггүй, хэдэггүй байха юм.

Мүнөө бидэнэр үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлэн һааха, фермэ, гүүртэ бүхэндэ тэжээл зүбөөр хэрэглэхэ асуудал табинабди. Эндэ мэргэжэлтын хэхэ юумэн заахагүй. Имагтал тэдэнэр фермэдэ ябууд оронгүй, харин саг үргэлжэ байжа, һаалишадтай суг эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ, һаалишадта һү ехээр һаахадань туһалха ёһотой.

Манай хүтэлбэрилэгшэд тухай шангахаханшье һаа, хэдэн үгэ хэлэхэ хэрэгтэй болоно. Нэгэдэхи кварталда зарим колхозуудай түрүүлэгшэнэр, совхозой директорнүүд бидэ һаалишадые орой мартажархёо тооной. Тэдэнэр фермэнүүдээр үсөөн ябадаг, миил «оролдогты» гээд лэ юрэнхы заабари үгэдэг заншалтай. Тэдэнэй хүдэлмэри энээгээр лэ дүүрэшэдэг. Иимэ «анхарал» табихадань ажалай һайжархагүйнь мэдээжэ. Һаалишад үдэртөө үнеэн бүриһөө 3-4 литр һү һааһаар лэ байна.

Нэгэдэхи фермэ дүрбэдэхи фермэтэй мүрысэдэг гэжэ колхозой түрүүлэгшын гү, али совхозой директорэй кабинет соо мэдэгдэдэг. Теэд бодото дээрээ ямаршье мүрысөөн байдаггүй. Мүрысөөе иимээр хүтэлхэ гээшэмнай тэрээндэ ёһын тэдысэ хандаһан ушар мүн.

Зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд һаалишадай байра байдал тухай һанаагаа биратай табидаггүй. Һаалишад ямараар ажаһуунаб, үхибүүдынь ясли, саадта ябана гү гэжэ тэдэнэр зободоггүй. Малшадые эд хэрэгсэлээр, медицинын талаар хэр ханганаб гэжэ һонирходоггүй. Иимэ баримтануудтай эбсэжэ болохо аал. Юуб гэхэдэ, хүнүүдэй түлөө анхарал табихадань, тэдэнэр бурил һайнаар ажаллаха гэжэ оролдодог бшуу.

Хүндэтэ нүхэд һаалишад, мал адуулагшад!

Зунай элдин саг ойртоо. Энэ үедэ һүн эгээн ехээр абтадаг. Мүнөөнһөө бидэнэр бултадаа — һаалишад, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд — хамтадаа үнеэдэй зуһаха газар шэлэн олохо, тэндэ гэр байра түхеэрхэ, бэлшээри зүбөөр ашаглаха тушаа бодомжолхо болонобди. Зүгөөр үнеэдээ һайнаар харууһалжа, зунай бэлшээридэ тобир тарганаар гаргаха гээшэ эгээн шухала хэрэг. Тиигэбэл, ногоон дээрэ һү ехээр һаажа болохо.

Эдэ бүгэдые бэелүүлжэ шадаал һаа, ехэ һү һааха, хэдэ мянган центнер һү нэмэжэ абаха арга олохо байнабди.

Улаан-Үдэдэ сугларсаад байхадаа, бидэнэр таанадта энээн тухайл хэлэхэеэ һанаабди. Бидэнэр республикын үйлэдбэриин управлени бүхэнһөө—холын хойто, урда, зүүн урдахи, баруун зононуудһаа сугларaaбди. Тиин хаа хаанагүй жэл бүри ажалдаа ехэ амжалтануудые туйладаг түрүү һаалишад бии байна. Тиимэһээ бүхы юумэн бидэнһээл, манай гарнуудһаа, манай оролдолгоһоо, өөһэдынгөө хүдэлмэридэ, хүтэлбэрилэгшэдтөө шанга эрилтэтэйгээр хандаһанһаамнай дулдыдаха байһаниинь элитэ.

Хүндэтэ ханинар! Манай ехэ һайндэр—республикымнай 40 жэлэй ойн баяр ойртоо. Тэрэниие ажалай һайн бэлэгээр—һү һааха, гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэбые болзорһоо урид дүүргэжэ угтаябди!

Хэмнай энэ зорилгые түргөөр бэелүүлэгшэ ааб гэжэ мүрысэе. Бэе бэедээ туһалалсая, ямаршье һайн дүй дүршэл байг, хэрэглэжэл үзэе.

Ажалай ехэ амжалта туйлахыетнай хүсэнэбди.

ҺААЛИШАД: **С. Цымпилова** (Хоринн үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхоз), **Д. Мансарунова** (Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз), **Д-Х. Цыбенова** (Зэдын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), **В. Зарубина** (Хурамхаанай совхоз), **А. Корытова** (Кабанскын совхоз), **Е. Оленникова** (Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхоз), **М. Сагалуева** (Саянай совхоз), **П. Попова** (Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Сибиряк» колхоз), **Д. Дамбуева** (Ивалгын совхоз), **Т. Игумнова** (хүдөө ажахын институдай һуралсалай ажахы), **Ч. Гомбоева** (Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Победа» колхоз), **З. Банзарова** (Погранична совхоз).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (дээрэһээ доошо) Т. Г. Игумнова, Д. А. Дамбуева, Д. Д. Мансорунова, С. Д. Цымпилова, З. Р. Банзарова.

КПСС-эй обкомдо

Республикын һүнэй-товарна фермэнүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан һаалишадай бэшэг тухай

1. Һү ехээр һаажа, гүрэндэ элбэгээр худалдаха социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын тулада мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе гэжэ бүхы һаалишад, мал адуулагшад, мал ажал дээрэ хүдэлдэг мэргэжэлтэд болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ нэмэл бэшэгээр хандаһан республикын түрүү һаалишадай үүсхэл һайшаагдаба.

2. Колхоз совхозуудай һүнэй-товарна фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй суглаанууд дээрэ энэ бэшэгые үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ, һаалишадай һайн һайхан үүсхэлые али болохоор дэмжэхэ гэжэ колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениүүд болон хүдөөгэй парткомууд, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд уялгалагдаба.

3. Социалис мүрысөөнэй ябаса тухай үргэнөөр харуулжа байха тухай республикын газетэнүүд, үйлэдбэриин управлени, парткомуудай газетэнүүд, республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио-дамжуулга болон телевидениин комитет уялгалагдаа.

…ССР-эй Верховно Соведэй …езидиумэй Указ

…Ч. Д. Гомбоевае …дай АССР-эй …овно Соведэй …лэй грамотаар …гнаха тухай

…олон удаан жэлдэ хүдэлһэ…ар эрхим һайн үрэ дүн туйла… Зэдын колхоз, совхозуудай …равлениин «Победа» колхозой … **Гомбоева** Чимит Дугаров… АССР-эй Верховно Соведэй …дэлэлэй грамотаар шагнаха.

…СР-эй Верховно Соведэй Пре…эй Түрүүлэгшын орлогшо
Б. СЕМЕНОВ.

…СР-эй Верховно Соведэй Пре…ретарь **Л. САБУРОВ.**

…едүүдэй байшан.
…лиин 13.

Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдалгын ябаса тухай

1963 оной апрелиин 10-най мэдээн

(Хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Үйлэдбэриин управленинүүд, аймагууд	Мяхан	Һүн	Үндэгэн
Баргажанай	37	32	46
Зэдын	64	30	31
Кабанскын	90	28	39
Хяагтын	61	30	35
Мухар-Шэбэрэй	61	30	35
Түнхэнэй	51	23	24
Улаан-Үдын	55	41	55
Хорин	66	27	36
Баунтын	89	44	—

КПСС-эй обкомдо

Буряадай АССР-эй бии болоһоор 40 жэлэй ойдо бэлэдхэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын бии болоһоор 40 жэлэй ой байгша оной июль һарада гүйсэхэнь. КПСС-эй ЦК-гай шиидхэбэриин үндэһөөр партиин Буряадай обком республикын 40 жэлэй һайндэр үнгэргэхэ тогтоол баталан абаба.

Буряад арадай ажабайдалда шухала удха шанартай энэ һайндэртэ үргэнөөр бэлэдхэхэ гэжэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомые, городой гүйсэдхэхэ комитедые, партиин райкомуудые, парткомуудые, ажалшадай депутадуудай районуудай, аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые энэ тогтоол соо уялгалһан байна.

Агууехэ Октябриин социалис революциин ашаар, КПСС-эй ленинскэ национальна политика бэелүүлһэнэй ашаар Автономито Совет Социалис Республикаяа байгуулжа, буряад арад өөрын гүрэн түрэтэй болоо. 40 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулхадаа партийна организацинууд эгээл энэ түүхэтэ үйлэ хэрэгые олониитэ ажалшадта ойлгуулха хүдэлмэридэ онсо анхаралаа хандуулха ёһотой. Буряадай АССР-эй экономико болон соёл гэгээрэлые саашадань хүгжөөхын тулада Советскэ правительствын ба коммунис партиин зүгһөө саг үргэлжэ үзүүлдэг туһаламжа, анхарал оролдолгын, тэрэшэлэн бүхы совет арадай, түбхын түрүүн агуехэород арадай манай республикада үзүүлдэг туһаламжын ашаар һалбаран хүгжэһэн арад экономико болон соёл гэгээрэлдээ иимэ ехэ амжалта туйлаа бшуу.

Республикын 40 жэлэй ойдо бэлэдхэлтэй хамта ябуулагдаха ойлгуулламжын хүдэлмэри хадаа Буряад ороной ажалшадай ажалай, политическэ эдэбхи үүсхэл бадаруулха хэрэгтэнь туһалха, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай, соёл гэгээрэлэй талааршье долоон жэлэй табадахи жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ олониитэ ажалшадые элсүүлхэ хэрэгтэнь туһалха шухала. Партиин XXII съездын шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй Программые, ленинскэ национальна политикые олониитэдэ ойлгуулха хүдэлмэрөө бүри үргэнөөр ябуулха, интернационализмын, совет ороной арадуудай хани барисаанай үзэл сурталаар ажалшадые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри улам үргэнөөр ябуулха шухала.

Республикын 40 жэлэй ойдо зорюулһан статьянуудые толилхыень, мүн энэ шухала ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө мүрысөө, ойн баярта бэлэдхэлые үргэнөөр харуулхыень республикын газетэнүүдэй редакцинуудта, республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио ба телевидениин комитедтэ дурадхагданхай.

Буряадай АССР-эй 40 жэлэй һайндэртэ бэлэдхэхэ ба тэрэниие үнгэргэхын тулада ойн баярай комисси иимэ хүнүүдһээ байгуулха: нүхэд А. Модогоев (түрүүлэгшэнь), К. Барьядаев, А. Хахалов, Н. Бирюков, В. Шевченко, Д. Лубсанов, В. Бирюков, С. Хабалов, Н. Балдано, Д. Жалсараев.

Буряадай АССР-эй 40 жэлэй һайндэртэ бэлэдхэхэ түсэб КПСС-эй обком батала абаба.

Һайндэртэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриударидаха зорилгоор бүхы городуудта, районуудта, аймагуудта ойн баярые үнгэргэхэ комиссинууд байгуулагдажа байна.

Ойн баярта бэлэдхэлдэ зорюулһан суглаанууд городуудта болон районуудта апрель, май һаранууд соо үнгэргэгдэхэ, тэрэшэлэн предприятинуудай, колхозуудай, совхозуудай, организацинуудай болон эмхи зургаануудай коллективүүдэй суглаанууд үнгэргэгдэхэ юм. Промышленна, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилэн абаха хахад жэлэй түсэбые, мүн промышленна болон гэр байрын, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай барилгануудые хэхэ хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ тухай уялгануудаа эдэ суглаанууд дээрэ ажалшад зүбшэн хэлсэхэ.

Энэ гайхамшагта үдэртэ зорюулһан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сесси болохо, тэрэшэлэн ажалшадай депутадуудай городуудай болон районуудай Соведүүдэй ойн баярай сессинүүд энэ асуудалаар болохо юм. Эдэ сессинүүд республикын, городуудай гү, али районуудай 40 жэлэй турша соо ажахы болон соёл гэгээрэлэй талаар туйлаһан амжалтын дүнгүүдые гаргаха, ойн баярай хүндэлэлдэ түрүү коллективүүдэй ажалай амжалта туйлаһан тухайнь рапортнуудыень хүлеэн абаха юм.

Ойн баярта бэлэдхэлэй үедэ комплексно институтда, дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта республикын 40 жэлэй ойдо зорюулһан научна сессинүүд болохо. Национальна литература, искусство, соёл гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ зорюулһан суглаанууд болон конференцинүүд творческо организацинуудта үнгэргэгдэхэ болоно.

Граждан дайнда хабаадагшадтай, мүн республикын элитэ ехэ ниитын ажал ябуулагшадтай ажалшад, залуушуулай уулзалганууд предприятинууд, колхозууд, совхозуудта, эмхи зургаануудта үргэнөөр эмхидхэгдэхэ.

Ойн баярта зорюулһан выставканууд, харалганууд, фестивальнууд, һур харбаан болохо. Республикын 40 жэлэй ойдо зорюулһан арадай ажахын туйлалтануудые харуулһан выставкэ, мүн зураглан харуулгын, уран дархашадай искусствые харуулһан выставкэнүүд Улаан-Үдэдэ нээгдэхэ. Уран һайханай харалганууд, арадай оюун бэлиг харалган, республикын спартакиада болоод, ойн баярай үдэр болохо спортивна һайндэрөөр эдэ бүгэдэ дүүрэхэ юм. Городууд болон һуурин газарнуудые ногооруулха, болбосон түхэлтэй болгохо талаар нютагуудтахи Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд ехэ хүдэлмэри ябуулха болоно.

ЛВРЗ. Коммунис ажалай нэрэмжэтэ инструментальна цех. Энэ зураг дээрэ комсомол залуушуулай халаан, мастерынь КПСС-эй гэшүүн Раиса Яковлевна Курмаева (зүүн гарһаа, саада талаһаа хоёрдохи) хүдэлмэришэдтэеэ ажалайнгаа забһарта хөөрэлдөө үнгэргэжэ байна.

Ажалай үрэ һайхан даа

Клара Епифановна «Бурстрой» трестын барилгын 3-дахи управленидэ хүдэлдэг юм. Гушаад наһатай. Хүдэлжэ эхилһээршье үнинэй бэшэ, 6 жэл болоо. Гэбэшье имагтал ажалша бэрхэ байһаараа зон нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй.

Өөрөө—мүн бригадир, тэрээнһээ гадна хүмүүжүүлэгшэ.

Бригададань хүдэлдэг шэрдэгшэд һайнаар хүдэлдэг, үйлэдбэриингөө даалгабари үлүүлэн дүүргэдэг, гэрнүүдые һайнаар баридаг байхаһаа гадна, журам һайнтай, барилгашанай нэрэ хүндые хододоо хүндэлжэ ябадаг юм. Эндэ бригадир ехэхэн үүргэ дүүргэһэн байха. Хэрбээ али нэгэнэй ажалдаа гарахаяа арсаа һаань гү, али ямар нэгэн аяг ааша гаргаа һаань, зарим бригадирнууд хашхаржа, хараажа ородог ха юм. Теэд Клара Ястребова тиимэ бэшэ. Ехэ тэсэмгэйгээр, урин налархайгаар ойлгуулжа үгэдэг. Тиихэдэнь ямаршье зантай хүн һаа, үгыень дууладаг.

Мүнөө нүхэр Ястребовагай бригадада 20 гаран хүн хүдэлнэ. Олонхидынь—залуушуул. Ямаршье дүршэл шадабаригүй уладуудшье ерэжэ ороһон байха. Бригадир тэдэниие һургахын хойноһоо ямар ехэ оролдосо гаргааб.

— Ажалдаа дуратайгаар хандагты. Дурлажа, шунажа хүдэлөөгүй һаа, мүртэй юумэ олхилхогүйбди,—гээд нүхэдтөөходол ээлэжэ байгша. Мүн иигэжэ хэлээд, өөрөө үльгэр жэшээ харуулжа хүдэлнэ ха юм.

Нүхэр Ястребовагай бригадын бариһан гэр байшангууд хододоо үндэр сэгнэлтэ абадаг юм.

Нэгэтэ барилгашын мэргэжэл тухай нүхэр Ястребоватай хөөрэлдөө һэмди. Тиихэдэмнай:

— Барилгашанаар хүдэлхэ гээшэ ехэл һайн һайхан хэрэг юм даа,—гээд аргагүй баяртайгаар хэлээ бэлэй. — Хэһэн ажалнай бодотоор харагдадаг. Бариһан гэрнүүд соомнай совет хүнүүд ажаһуудаг... Гэрнүүдые улам һайнаар барихын хойноһоо оролдонобди.

...Тиин Клара Епифановнатай хахасахадамнай үдэшэ болоно байгаа һэн. Түрэл ниислэлнай үй түмэн электрын галнууд соо умбан, олон дабхар томо гэрнүүдэй дүрсэ элихэнээр харагдажа байгаа һэн. Иимэ гоё һайхан гэр байрануудые нүхэр Ястребова шэнги барилгашад бодхооһон байна бшуу даа.

К. Е. Ястребова Железнодорожно районно Соведэй депутадаар һунгагдаһанай һүүлээр бүришье оролдосотой шударгыгаар ажаллана.

А. Шулунов.

Перлит—барилгын үнэтэ мат[...]

Промышленна болон гэр байрын барилганудта һүүлэй үедэ элдэб олон материал хэрэглэгдэдэг болонхой. Тиихэтэй хамта олон зүйлэй барилгын материалнууд сооһоо эгээл һайниинь: хямда сэнтэй, һайн шанартайень шэлэгдэнэ гээшэ. Тиимэ материалнуудай нэгэн перлит гэжэ нэрэтэй ашагта малтамал болоно.

Перлит газар дороһоо малтагдан абтадагшье һаа, хямда сэнтэй, барилгын хүнгэн шанартай материал болоно. Халуун температуратай тусхай камера соо халаахада, перлит сагаан үнгэтэй шулуун байһанаа хүнгэн аад, пэрхигэр ехэ болодог байха юм. Тиигэжэ галда дүрэхэгүй, дулаа барисатай, барилгада тон таатай зохид материал болоно үгэдэг байна.

Перлидээр хэгдэһэн хүнгэн бетон болон барилгын олон зүйлнүүд барилгын хана, хушалтадашье, мүн промышленна, энергетическэ түхеэрэлгэнүүдэй изоляцида, хүйтэн агаартай байха тусхай түхеэрэлгэнүүдтэ хэрэглэгдэдэг.

Манай республика дотор байгаалиин үнэтэ энэ ашагта малтамалай элбэг байһаниинь тодорхойлогдоһоор үнинэй. Загарайн аймагтахи Мухар Тала гэжэ газарта олдоһон перлидые арадай ажахыда ашатай туһатайгаар хэрэглэхэ арга боломжо дүүрэн бии.

Буряадай геологическа управлениин рудна бэшэ ашагта малтамалнуудые шэнжэлдэг экспедициин Карымска парти перлидэй хэбтэшые һайнаар шэнжэлжэ үзэһэн байна. Эндэхи перлидэй шанар һайн, хэбтэшын запас 1500 мянган кубометр хэмжээтэй гэжэ промышленна категориин талаар хэгдэһэн шэнжэлэлгэ тодоруулаа. Хэрбээ тусхай заводой нэгэ жэл соо дунда зэргээр 50 мянган кубометр перлит халаан гаргаа һаань, эндэхи хэбтэшэ 35—40 жэлэй туршада заводой таһалгаряагүйгөөр ажаллахадань хүрэхэ гэжэ мүн лэ тодорхойлогдонхой.

Мухар Талын перлит Эрхүүгэй область абаашагдажа, барилгада үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Шэнээр байгуулагдаһан Шелихов городой гэр байранууд, промышленна предприятинууд, мүн алюминиевэ завод ехэнхидээ перлит-бетоноор баригдаһан.

Промышленна, гэр байрын барилгада хэрэглэгдэхэһээ гадна, перлит теплоизоляционно һайн шанартай материал болоно гэжэ эрдэм шэнжэлэлгын институдай хэһэн олон тоото туршалганууд харуулһан байна. Промышленна пеэшэн, холодильна түхеэрэлгэ, энергетическэ, технологическа түхеэрэлгэнүүд һүүлэй үедэ перлидээр хэгдэдэг боложо байна. Тээрмэдэгдэжэ бутаргагдаһан перлидһээ барилгын юрын зүйлнүүд, тусхайлбал блок, плитанууд, сегментэ гэхэ мэтэһээ эхилээд тусхай түхэлтэй элдэб түхеэрэлгэ, зүйлнүүдые хэжэ боломоор.

Барилгада шухала хэрэгтэй энэ баялигай ехэ хэбтэшын олдоһон манай республика дотор перлит хэр үргэнөөр хэрэглэгдэнэ гээшэб? Эндэмнай перлит халааха ганса нэгэл түхеэрэлгэ хүдэлнэ. Улаан-Үдын барилгын материалнуудай комбинадай мэдэлдэ ородог энэ түхеэрэлгэ Эхэ ороноймнай зүүн зүгэй промышленна удха шанартай завод болоно. Ехэ температуратай тусхай пеэшэн соо перлит халаажа, хүнгэн болгохо туршалгын промышленна энэ түхеэрэлгэ 1959 ондо баригдаһан юм. Иигэжэ тус цех 1962 ондо жэл соо 5000 кубометр перлит болбосоруулан гаргаха шадалтай болоһон байна.

Нёдондо жэлэй һүүл багта перлидэй цех шэнэдхэн хубилгагдаа. Комбинадай главна инженер нүхэр А. И. Степановай хүтэлбэри доро ехэ ажал хэгдэһэн байна. Тиигэжэ перлит халааха тусхай пеэшэн ехэ болгогдоо, тэрэнэй эрьесэ түргэдхэгдөө, мүн ондоошье хубилалта хэгдээ. Тиигэжэ тус завод жэлдээ 15000 кубометр перлит халаан гаргаха шадалтай болоо.

Гэхэтэй хамта барилгада перлит үргэнөөр хэрэглэхын тула олон асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй болоно. Газар дороһоо малтагдан абтаһан перлит пеэшэн соо халаажа, хүнгэн болгоходо тэрэнэй ехэ ху[...]

бинь гээлтэ[...]
Перлидые хо[...]
лаажа, хубхэ[...]
ла пневмотр[...]
тэрэниие һай[...]
склад хэрэгтэ[...]
хүнгэн болгох[...]
шэн тодхохоо[...]
гаха тусхай[...]
Перлидэй цех[...]
хүдэлмэришэд[...]
бүтээгдэнэ.

Хүнгэн бол[...]
сэхэнхидээ[...]
үйлэдбэриин[...]
хушалтада хэ[...]
лидээр барил[...]
ехэ панельнүү[...]
гаха үйлэдбэ[...]
доторнай үшө[...]
гүй байһаар. Э[...]
дые гаргаха т[...]
рилга дүрбэн[...]
гайржа байна.

Экономическ[...]
хараха болоо[...]
хэгдэһэн бари[...]
тон ехэ мүнгэ[...]
арга олгоно. Ук[...]
гэй областиин[...]
дүй дүршэл эн[...]
лэн харуулаа.[...]
эндэ перлит ха[...]
хэ үйлэдбэриин[...]
хэрэглэгдээгүй[...]
рилгашад энэ[...]
харамжагүйгөө[...]
гэ кубометр ха[...]
лидэй сэн 13[...]
Тэрэ тоодо түү[...]
сэн—5 түхэриг[...]
дые хэнэй, ха[...]
тогтооһониинь[...]
мэдэгдэнэгүй.[...]
болбосоруулха[...]
экономическа[...]
манайда хүсэд[...]
дээгүй байһаар.[...]
асуудалнуудые[...]
барилга дээрэ[...]
лэлгые бүхы[...]
гэдхэхэ тон шу[...]

Мүнөө респ[...]
хы барилгану[...]
блок гэхэ мэ[...]
нүүд ехээр дута[...]
тагдалые усад[...]
магай түрүүн[...]
сэлнүүдэй ком[...]
дэхи перлидэ[...]
ехэ панельнүүд[...]
водой барил[...]
тон шухала[...]

МЕХАНИЗАТОРНУУД ГОМДОХОГҮЙ

ТҮНХЭН. **(Телефоноор абтаба).** Энэ жэлэймнай хабарай тарилга урда урдынхиһаа онсо илгаатай. Байгша ондо ажахы бүхэн газар тариалангаа шэнэ гуримаар эрхилжэ, орооһото, бобово ургамалнуудые ехээр тариха, шэнэ газар горитойгоор элдүүрилхэ тушаа нилээд ехэ зорилго урдаа табина гээшэ.

Тиимэһээ хабарай тарилгын хүдэлмэриие саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар дүүргэхын тула механизаторнуудай түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ бүхы арга боломжо олгохо байна. Энээниие хараада абажа, эндэхи үйлэдбэриин управлениин Саянанай совхозой нэгэдэхи отделениин 1-дэхи тракторно-таряан ажалай бригадынхид (бригадир Д. Шарханов) Жалга гэжэ газарта механизаторнуудай байха полевой стан эрхимээр түхеэрээ. Эндэ уужам таһалгатай ехэ гэр соо ороходо зохидоор заһагдаһан унтари дэбдихэртэй түмэр оронууд жэрылдэнэ. Сонходонь сагаан бүд татагданхай. Үни бутарма дулаахананаар түлижэрхинхэй. Тээ саананань хүдэлмэрицэдэй эдеэлхэ ута стол, аяга, табаг, амһарта гэхэ мэтэ ялайтар угаагдаад, табяатай. Мүн үдэр бүри шахуу түлиглэжэ байха зохид бани бии. Хүнэй орожо амарха, газетэ, журнал, ном уншаха һаруул, сэбэр улаан булан түхеэрэгдэнхэй.

Мүнөө тус бригадын полевой станай газаа хүсэтэ 12 трактор жэрытэр табяатай, хойноо плуг, сеялкэ, борной культиватор гэхэ мэтые шагтагалһан, һорёоной моридтол жагсана. Бүри саананань ехэ цистернэнүүд, хажуугаарнь трактор машинада тоһо, түлишэ хэхэ насос, түхеэрэлгэнүүд харагдана.

— Таряалан дээрээ үглөө мүнөөшье гарахаар бэлэн, зэһэшэнхэйл байнабди. Һаянай үбэр наруули газараа борнойлжо эхилээбди,—гэжэ нүхэр Шарханов хэлэнэ.

Тус отделениин Һайрамтын-Эхин гэжэ газарай 2-дохи бригадынхид (бригадир Д. Тахаанов) баһал эдэнэрһээ нэгэшье дутуугүй һайнаар бэлдэнхэй.

Гэхэтэй хамта совхозой хоёрдохи, гурбадахи отделенинүүдтэ механизаторнуудай байха полевой станууд үшөөл бэлэн болоодүй. Олонхи гэрнүүдынь үүдэ, сонхогүй, хүнэй унтаха орон, дэбдихэршье бэлэн болоогүй байха юм. Ядахын сагта станайнь газаа сусалшье түлеэн харагданагүй.

— Полевой стануудаа бүри һаяар 2—3 үдэр соо түхеэржэ дүүргэхэбди,—гэжэ эндэхид бэлээр хөөрэлдэнэ.

Теэд үдэр хоног ошожол байна. Полевой станиинь задагай зандаа. Тэрэшэлэн «Маяк» колхозой Хужар гэжэ газарта томохон бригада байрладаг. Эндэнь нэгэшье гэр байра харагданагүй, хооһон тала. Урда жэлнүүдтэ хабарай тарилгын үедэ механизатор бүхэн гэр гэрһээ ябаад хүдэлдэг һэн. Энэ жэлдэшье баһал тэрэ янзаараа байхабди гэжэ һанаа амар һууха ха. Байгша ондо тиимэ нозог нобшо ябадалые яашье тэсэжэ болохогүй. Тус колхоздо полевой стануудые түхеэрхэ тушаа правлени, парткомой урда шанга эрилтэ табиха шухала.

***

Управлениин ажахынуудта эртын борнойлго түлэг эхилжэ байна. «Сибиряк» колхоздо үнгэрһэн 3 үдэр соо 300 гаран га дээрэ хүрьһэнэй шииг нойтон баригдаа. Эндэ тракторист В. Бобков бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. «Восточные Саяны» колхоздо Б. Бухаевай хүтэлбэрилдэг отделенидэ механизатор Б. Галсанов үсөөхэн үдэр соо ехэ газар борнойлоо.

Ш. Байминов,
манай корр.

ҺАЙРАМ ТОГТООНО

Үдэр хоногой ошохо тума газарай хүрьһэн улам гүнзэгыгөөр гэдэнэ.

Эгээл энэ үеэр луговодуудай ажалда тон харюусалгатай хаһа ородог гээшэ. Юуб гэхэдэ, үндэр хада уулын зузаан саһан хайлажа, хабшал жалга руу хааяса урдадаг. Тэрэниие хаһа сагтань хаажа, мүн багахан гол горхоной уһа тогтоожо, таряалан, сабшалан, бэлшээриин газар һайса ундалуулха хэрэгтэй бшуу.

Тиимэһээ Загарайн «Гигант» колхозой дүй дүршэл ехэтэй луговодууд, пенсионернүүд Иван Климович Тарабукин, Павел Васильевич Тютрин гэгшэд Бурхада гэжэ газарта тус тустаа даажа абаһан сабшалангаа уһалжа эхилһээр үнинэй. Эндэ колхозой ургаса ногоо ехэтэй сабшалан байдаг юм.

— Эндэхи сабшалангаа хабар эртэ һайрамай үедэ һайса уһалжа шадаа һаамнай, ногооншье ургахал байха. Мүн Бэрээнэй горхонһоо татаһан һубаг канаваар уһа гаргажа, зундаашье газараа һайса уһалхабди,—гэжэ луговод-пенсионер нүхэр Тютрин хөөрэнэ.

Тэрэшэлэн колхозой нүгөө бүлэг луговодууд-пенсинернүүд Филорет Иванович Матвеев, Иван Степанович Шитин, Иван Перфильевич Трофимов гэгшэд хүрзэ, ломоо бараад гаража, Бэрээнэй голые зубшаһан үргэн сабшалангай газар уһалжа эхилээ.

В. Михайлов.

Үльгэрлэһэн фельетон

ЯАЛДАГШАЛ ААБ...

I.

Халзан хараяа унанхай
Хабар Баатар галгюулна,
Хамаг бүхы юумые
Харан, харан галгюулна.
Олон хүтэл дабаае
Ото нэбтэ шэртэнэ.
Зоной хэһэн ажалые
Зорюуталжа шалгана.
Хаана хэнэй тарилгадаа
Хаһа соогоо бэлдэһыень
Хаража Баатар баясана.
Хаана хэнэй тарилгадаа
Хаһа соогоо бэлдэнгүй
Хабтайлдажа һуухыень
Хараад нидхээ буулгана...

II.

Хээрэ һуни ябатараа
Хэмгүй ехээр сошошобо,
Һонор хурса шэхэндэнь
Һонин абяан дуулдашаба:
Хээрэ асараад обоолһон
Хэһэг хэһэг шэбхэнүүд
Хэмгүй гоёор дуулабад,
— Хабар Баатар, дууемнай
Хабархажа шагнышн,
Ёохор мантай хатаралсан,
Ёһоорхон гоёор дуулыши!
Таряалангай газарта
Тараагдахаяа байналди,
Шэмэ шүүһээ тэрээндэ
Шэнтээхэеэ байналди,
Урматай ехээр кукуруза
Ургуулхаяа байналди,
Уһан шэнгеэр һү, сүсэгы
Урадхуулхаяа байналди.
Огторгой туласа тоһо, мяха
Обоолхоёо байналди,
Аадар шэнгеэр түхэригүүды
Адхаруулхаяа байналди.

III.

Хээрэ абаашахынь хүлеэжэ
Хэбтэһэн хэһэг шэбхэнүүд
Хөлын голой сааһаһаа,
Хотон айлай газааһаа
Уйдаһан муухай абяагаар
Уйлалдан байжа дуулабад:
— Хабар Баатар, ерыши,
Хаража гайхашаа барыши,
Эзэд манаа тоонгүй,
Эдлүүридээ зөөнэгүй.
Хайран шэмэ шүүһэмнай
Хайлан һайлан дууһахань лэ.
Хумхи боложо хатахаяа
Хосорхоёо байналди,
Хии хооһон агаар руу
Хиидэжэ ошохоо байналди.
Аргатай юм һаа
Абарыши,
Шадалтай юм һаа
Шамдыши,
Арбай таряанай полидо
Абаашажа адхыши!

IV.

Шэмэ шүүһэ ехэтэй
Шэбхээ иижэ хосороохоо
Байһан тэдэ хүнүүдтэ
Баггүй ехээр уурлаһан
Баатарай үһэн эрзыжэ,
Баруун нюдаргаа зангидаад,
Халзан хараяа нэшэжэ,
Хатаран, соёрон, оодоргон,
Ябашабал даа хотон руу...
Яалдагшал ааб тэрэ зон!

Ш. НИМБУЕВ.

ҺААЛИШАДАЙ ЭКСКУР[...]

Һаяхан манай республикын 13 түрүү һаалишад КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй уряалаар Улаан-Үдэдэ ерэжэ, хэдэн газараар айлшалба. Тэдэнэй дунда Зинаида Базарова (Пограничина совхоз), Мария Сагалуева (Саянанай совхоз), Дабажит Дамбуева (Ивалгын туршалгын станци), Татьяна Игумнова (һуралсалай ажахы), Бабасан Намжилова (Суулгын совхоз), Анна Корытова (Кабанскын совхоз), Валентина Зарубина (Хурамхаанай совхоз), Сэсэгма Цымпилова (Хори) болон бусад бии.

Һаалишад хүдөө ажахын институдай һуралсалай ажахыда, городой һүнэй заводто, телецентртэ ошожо хараһан байна. Һаалишадай сугларааад байхада, нүхэр Игумнова: — Эгээн түрүүн манай һуралсалай ажахыда айлшалагты,— гэжэ уриба.

Хүдөө ажахын институдай эбэртэ бодо малай кафедрые даагша эрдэмтэ Константин Ермолаевич Ильин һуралсалай ажахын һүтэй үнеэдые харуулхаһаа гадна, ямар аргаар, хайшан гээд һаалишаднай жэл бүри ехэ һү һаанаб гэжэ хөөрөө. **(1-дэхи зураг).** Айлшад үүлтэртэ малай фермэдэ орожо, республикын солото һаалишан Татьяна Гавриловна Игумновагай һаадаг «Маковка», «Дазурия», «Метелица» гэжэ һүтэй үнеэдые һонирхон хараба. Тэндэ нүхэр Игумнова һүтэй үнеэдээ һаажа харуулхаһаа гадна, хайшан гээд һү ехээр һаадаг тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

Нүхэр Ильин энэ ажахын суута тугалшан «тетя Надида» ошоёбди гээд энеэбхилэн хэлэбэ. Тэдэнэр тээ саашаа ошожо, Надежда Бронниковагай тугалай байрада оробо. Нүхэр Бронникова һаалишадта иигэжэ мэдүүлбэ:

— Тугалнуудай тэжээлэйнь рационд һүнһөө гадна һайхан үбһэн, талха таряанай зүйл, ногоон тэжээл, кукурузын силос, тараг, ээдэмэг гэхэ мэтэ ороно. Хоёр һаратай тугалда сүүдхын 7—8 литр машиндагдаһан һүн, 800 грамм талха таряанай зүйл үгтэнэ. Байраяа сэбэр агаартай байлгахада һайн. Үбэлдөө тугалнуудые үглөөгүүр таһалгаһаань гаргаад, коридор соогуур ябуулжа, бэеынь шалаа гаргуулжа байдагбди. Тэрэ һамбаанда дэбдихэрыень сэбэрлээд, хобто, хобоо соогуурнь тэжээл, уһа хэжэ үгэдэгбди...—гэбэ.

Удаань һаалишад тэрээнһээ олон асуудал ехэтэ һонирхон һураба.

Һаалишад городой һүнэй заводто **(зураг 2-дохи)** хүрэбэ. Заводой һүнэй, зөөхэйн, аппаратна цехүүдээр ябажа хараа.

Заводой үйлэдбэриие даагша Нина Алексеевна Зверова һаалишадтай ябалсаха[...] хөөрэбэ:

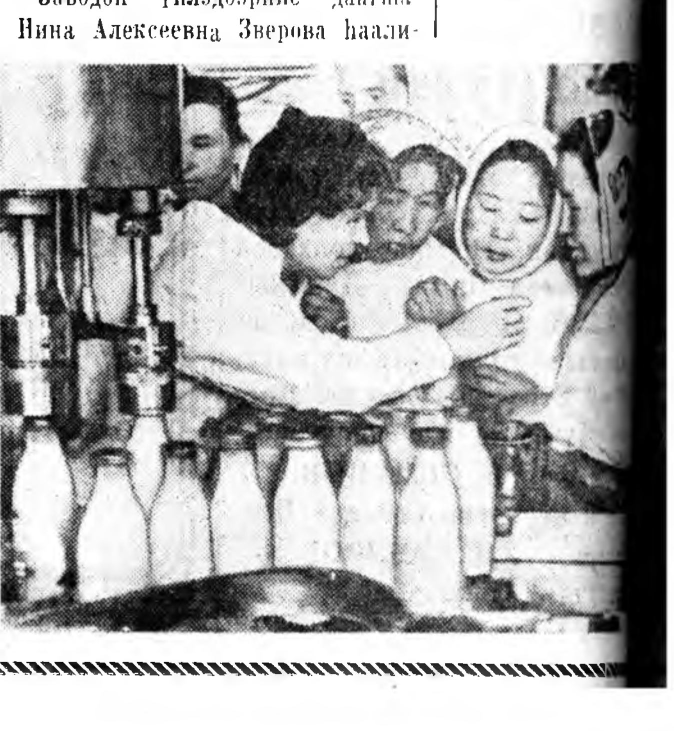

— Манай зав[...] соо 37-һоо 50 т[...] гаан эдеэнэй зү[...] жа, городой зо[...] воднай һү, зөөхэ[...] һо, сүсэгы, ээзэг[...] мэтые хэжэ гарга[...] дээрэ абаад хара[...] лиг 3,6 процент[...] 3,8 процент хүрө[...] руулнаб гэхэдэ,[...] һааһан һүн үдхэр[...]

— Һүнэй кис[...] хэлэбэл иимэ. Ж[...] кислотность 18[...] ёһотой. Һүүлэй үе[...] лоо. Кислотнос[...] оруулхын тулада[...] лишадай гар сэбэ[...] дэлэн һайнаар у[...] һааһан һүэ хүш[...] рэнээ шүүжэ сэб[...] газарта байлгах[...] Алексеевна һаали[...] гыгаар хэлэбэ.

Һаалишад һүнэ[...] һан үзэһэнөө[...] өөһэд хоорондоо[...] дэнэй дунда ябал[...] хозой һаалишан[...] лай ударник Бай[...] иигэжэ хэлэбэ:

— Город ерэ[...] то хүрэжэ, ех[...] һургаалтай юу[...] даба. Манай ула[...] жа гаргаһан саг[...] жэ иигэжэ бүй[...] мүнөө хүрэтэрөө[...] Гэртээ харихада[...] лишадта хараһан[...] жэ үгэхэб,—гэ[...]

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной апрелиин 14.

УРАН ЗОХЁОЛОЙ булан

Ч. Намжилов

...ГАШУУЛДА ЗОРЮУЛҺАН НОМҺОО

Алхахан

...хүреэ соо
...болоод
байхадаа,
...алхаханшни
...артай гээшэ
ааб даа.
...аахан малгайе
...оножо, ши,
тоншо.
...ыгүй гэнэдээ
һаа,
...д дэмы бү
тоншо.
...үсэтэ

ангимнай
Хүдэр булад алха
далайгаад,
Хүрэнгэтэн, хаашуулай
засагые
Хүмэрюулэн һандаргажа
хаяһан байгаа.
«Автомат, машинын элбэгтэ
Алхаар яахамнайб» гэжэ
бү зутара.
Гайхамшаг зоригтоной
зэбсэгые
Гарайнгаа холотор барижа
һура.

...р юундэ хэрэгтэйб?

...ынаад ябаһан аяншан
...ыень яажа заадаг юм ааб?
...ин руу дэгдэһэн онгосын
...араа хаанаханань байгааб?
...а баригдаһан дошхон хүлэгэй
...мэдүүлжэ» байхыень обёороо һэн гүт?
...нгээ заабарине дүүргэнгүй
...ораг» амасажа үзөө һэн гүт?

...ургэтэй шарга дээрээ
...ороо һундалдаад ябатараа,
...адхарһан хартаабха шэнгеэр.
...и хүбүүд хүлэржэ зутараа...

...умэмнай һалхинда туулгаад,
...шэнгеэр хиидэжэ ябадаггүй.
...е, хэндэшье залуур хэрэгтэй даа,
...һамнай тэрээнгүй аргагүй.

Ой соо

Хотын саана, ой соо
Хонгор һэрюухэн агаартай.
Холошог майхан татаад,
Хоноходо угаа наартай.
Хухы гэнтэ донгодоод
Хүбшын нойрые һэргээгээ.
Хүхэ борхон шубуухай
Хүнэй наһые «тоолоно» гээ.
Аалихан һэбшээндэ
дайруулжа,
Адар хуһад һаршаганана.
Арбаад мянган дуһалнууд
Адхаран, сэсэрэн унана.
— Байл даа, — юуниинь
таршаганааб,
Багашуул аянда гарана гү?
Байраһаа тоориһэн баабгай
Бардамаар заларан ябана
гү?
Наранай шагааһайб гэхэдэ
Нарбагар хүшэгэ татаатай.
Намдуухан дулаахан
бороониинь
Наашаа эрьехэсэ һанаа
алтай?
Хотын саана, ой соо
Хонгор һэрюухэн агаартай.
Холошог майхан татаад.
Хоноходо угаа наартай...

Хуушан хонхын гомдол

Хазйга, шоодбори
Харагша гүүнэй хүзүүндэ
Хабхар һүниндөө
Ханхинаа гээшэбиб юундэ?
«Хан-хан!
Хажуу тээшээ харанагүй.
«Хан-хан!
Харайхаяа һананагүй».
Иигэ иигэһээр
Эсэшоо хэлэмни.
Иигэ иигэһээр
Элэшэхэмни...
Хашарһан намай
Хайрлаха хүнүүд олдоо.
Хатуухан суглаанда
Хабаадаха болооб одоо.
«Хан-хан!
Хахад минута үлөө»
«Хан-хан!
Хайрлыт, хүрөө, хүрөө!»
Иигэ иигэһээр
Эбдэршоо хэлэмни.
Иигэ иигэһээр
Жэбэршэхэмни.
Хүреа һубэлгэн,
Хурдан хүүгэдни ерыт даа.
Хурга шоройемни
Хуулажа, хюһажа хаяыт даа.
Хан хан!
Ханхинаса дуулахалби,
Хэн-хэнгүй
Хэшээлдэтнай дуудахалби.
Иигэжэ мүнөө
Эзэээ олохомни.
Иигэжэ мүнөө
Эдэгэхэмни.

Г. Даржаев

БАЙГАЛАЙ ҺҮНИ

...анэр Байгалай ...хүрөөбди. За...ожо ороо һэм...ад, нойтон хүб... бүхэ гэгшээр ...одоходо, наран ...итэй агаарта ...аар дуулал... ...хүнгэн солбо... нарата энэ ...байһанаа сохом ...алтэй газаа... ...лөө бэ?—гэбэ ...нишэ ерэгшэ ...һурадаг һэн. ...аралта абан ...ээд эндэ— ...амархаяа зо... ...ан толгойгоо ...аар хараашa... нюдөөрөө зүг ...орхэн түмбэ... ...эр арюухан ...огоон алхал... ...он гээшэб!— ...й дуугарна. ...ылдэн һуга... ...да ууланууд ...а, юушьеб даа ...лөөнэй аглаг... Эдэ орьёл ха... ...ойнууд өөдөө ...сагаахан ма... ...айхан. ...орголиг хүн... ...өө хөөрэн га... ...й амээхэй ду... ...агаажа, хан... ...хабшал соо ...эбтэнэ гү гэ... ...хүхэ нюрган ...алтана. Ог... байгаа һүн ...араада орой...

Дэмид бидэ хоёр эрье дээрэ хэбтэһэн модон онгосо түлхижэ, татажа байгаад арай шамай уһанда хүргэбэбди. Далай үзэхэеэ ерэһэн хүсэлнай минуташье миин байлгаагүй лэ. Хоюулаа хамсыгаа шамажа, шадал мэдүүлэн һэлюурдэжэ оробобди. Манай онгосо урагшаа шуумайба. Эрьеһээ холодохо тудам далайн уһан улам гэрэлтэй, улам гүн гүнзэгы болоно. Далай дээрэ һаруул толон бадаржа, номгон дуугай, нойрмог хэбтэһэн үргэн сээжэ руугаа маанадые дуудажа, уряалжа байна.

Һэльбэ забдагүй татажа халуудаһаһан Дэмидэй зэд улаахан шарай атаархуу нюдөөрөө шэртээдхинэб. Дэмид урдаһаам хүхюутэйгээр энеэбхилбэ.

Ойро зуура һэльбэнүүдээ һула табяад, хүдэлэнгүй һуунабди. Онгосомнай уһан дээгүүр зөөлэхэнөөр дүүжэндэн, урагшаа һолжорно. Нюдөө юундэб даа анижархёод, шагнаархан һуугаа һэм. Оршон тойрон—жэн балай. Гансал Дэмидэй түргэ түргөөр амилха, онгосо доогуур хүдэлһэн уһанай хүхюухэнээр шолшогонохо абяан лэ дуулдана. Гансал абяагаарнь Байгалнай ямар тунгалаг уһатай бэ гэжэ сэдьхэлдээ таахаар.

Хоюулаа үшөө удаан үгэ дуугай һуубабди. Һүүлэй үедэ маанадай сэдьхэл даншье даамайгаар ээлһэн хамаг бодолойнгоо ямаршье үгэгүйгөөр өөһэдтэмнай эли болоһыень мэдэлсэһэндээ абяа шэмээгүй һуугаа бэлэйлди.

Дэмидэй хөөрхэн гар дүмүүхэнээр бажуугаад абабаб. Харюудань басаган бүри эршэтэйгээр гарыем адхаба. Халта тонгод гээд һууха зуураа, басаганай ута харахан һорьмоһонуудай дээшэ, доошоо сабшалан гүйлдэхые, нариихан ута хамарайнь агаар үнхидан энеэдэтэй хөөрхэнөөр хүрхэлзэн байхые зохидшоон харабаб. Мүн оболзомо зүрхэнэйнь лүг-лүг сохилхые дуулажа һуухадал гэнэб. Һаглагархан үһэнүүдынь нюураймойрохоно арбайлдажа, гэжэгэнүүлхэдэл гэбэ.

Дэмид гэнтэ толгойгоо нам руу дохижо, юушьеб даа хүлеэһэн хэбэртэй, баяртай, гүнзэгы нюдөөрөө сэб сэхэ урдаһаамни гэтэшэнэ. Басаганай ошотой хараса соо эшэһэн, айһанай бишыханшье тэмдэг үзэгдэбэгүй. Харин тэрэнэй нюдэн жаргалтайгаар энеэбхилнэ. Эдэ нюдэд ошо галаараа намайе харбажа, зүрхэ сэдьхэлыем хайлуулжархиба гү? Амимни дээрэ гарашана. Ямар бэ даа түргэн охитой, һогтоожо халуун мэдэрэлдэ абтажа, бэеэ барихаяа болёодхиноб. Һэмээхэн нэнгэжэ ерээд, Дэмидэйнгээ уб улаахан хасартань уралаа дүмүүхэнээр няажархинаб...

Һүни болохолоор далай хараха, харанхыда эрьеэрнь ябажа үзэе гэлсэбэбди.

Тэрэ хэлсэһээрээ бүри харанхы болохолоор дүтэхэн байһан бишыхан шулуун байсада аһажа гарабабди.

Бүгшэм һүниин бүхэ нойр таһалдуулан, һүрөөтэй хахираар хүүенэ. Оёоргүй сээл хара уһан лүнхыжэ, үе үе долгинуудайнгаа сагаан хөөһэндэ гэрэлтэй һаруул боложо, ямар нэгэн ан арьяатанай дэбхэржэ байһандал, үндэр хүбөөгэйнгөө шулуун байса мүргөөд, аяар доромнай мундуу шангаар мушхарна.

Далай тээшэ нюргаараа хараад, тосхоной галхануудые шэртэн зогсобоб. Тэндэхи огторгой хаб харанхышье һаа, зайн гэрэлээр гиигүүлһэн тосхоной һаруул толон соо шэнгэнэ. Энэ һаруул туяа үни удаан шэртэһэндээ нюдэм шалан татаба. Гэдэргээ эрьен, харанхы далайн хара шарай руу шэртэн юушье обёорхоёо болин, хүдэлэнгүй зогсоноб.

Зүрхэ сэдьхэлни хүдэлнэ, зоригтом зориг нэмэгдэнэ.

— Барадий, маанадһаа ондоо хэншье эндэ үгы. Бидэнэр энэ байгаалиин эзэд болообди. Ямар һайхан бэ!—гээд, шэхэнэйм ойрохоно. Дэмидэй дуу гараха абяан далайн долгиной бүдэхи шууяан соо шэнгэжэ һулахангаар дуулдаба.

Би тонгойжо, басаганайнгаа үбсүүндэ нюураа няагаад, баярайнгаа ехэдэ эгшэһэндээ энеэбхилэн зогсобоб. Басаганай бэе һуларһан шэнги боложо, амяа абажа ядалсаһан мэтэ хүндөөр уухилаад, хабтагай шулуун дээрэ һуушаба. Би ойронь үбдэглэжэ һуугаад, өөрөөшье мэдэнгүй дуу гарашанаб:

— Хожом!.. Хожом, би шамайгаа,— гэнэб.

— Хожом, юуб — гэжэ Дэмид һэргылэн асууба.

— Дуратай һааш, хожом шамайгаа энэ далай дээгүүр бүхэли һүни онгосоор үлгыдэхэб — гэнэб.

— Хоюулханаа байнабди. Ямар гоёб,— гэнэ басаган. Тэрэ нюураа нюуртам дүтэлүүлжэ, нюдэнүүдээ нюдэндэм тулгаба.

Бүлеэхэн аминиинь минии хасар дайража, илдам ольһоороо зүрхэ сэдьхэлыем бүри шангаар хайраба. Залуу шиираг бэеһээнь хүсэтэйгөөр анхилжа байһан амтатай хангал минии шуһан соо нэбтэрэн ороно. Бүхы шадалаараа тэрэнние хам шүүрэжэ, тэбэришэнэб. «Барадий», — гэжэ Дэмид һулахан дуугаар хориглоно. Шэг шарайнь хухигар сагаан болошоод, бүхы шуһаяа зүрхэндөө татаад байхыень одо мүшэдэй сэгээн сэрэлдэ илгаруулнаб.

«Бишыхан ябахадаа, тон ондоогоор инаг дуран тухай шэбшэдэг байгааб. Үнэн дээрээ тиимэ бэшэл! Теэд... Магад энэ үдэшэ минии наһан соо эгээ үнэтэй, эгээ һайхан үдэшэ бэшэ гү? Намда шамтай зохид! Би шамда дуратайб!» — гэжэ басаган аалиханаар шэбэнэбэ. Маанадай халуун амин нэгэдэжэ, нюурыемнай үнжэгэн ольһоор дүмэнэ.

«Инагни»,— гээд тэрэ дүмүүхэнээр шэбэнэбэ. Хоёр нюдөө шэб анижархёод, хүдэлхэеэшье болишонхой байгаа һэм.

Ондоо басагадһаа Дэмид үлүүшье һайхан бэшэ. Теэд энэ Байгалай Эрьедэхи һүни тэрэ басагые намда эгээ үнэтэй, эгээл дүтын түрэл хүн болгожо шадаа һэн лэ! Наһандаашье мартахагүйб шамайгаа, Байгалай һүни, Дэмид басаган!

...Улаан-...тэ заво-... болон алба ...ажал-... Нэгэнэй ...жагсаба. ...үүдые ...ис ажа-... Демьяно-... мүры-... бүриин-... дүүргэнэ. ... Истомин

...фото.

Үхибүүдтэ удха түгэлдэр ном хэрэгтэй

Һүүлэй жэлнүүдтэ үхибүүдэй уран зохёолой литература зарим тэды амжалта туйлаа гээшэ. Хорёод—гушаад онуудай үеэр уран зохёолшод Бабасан Абидуев, Бато Базарон, Хоца Намсараев, Цокто Номтоев, Апполон Шадаев гэгшэд үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнуудые бэшэжэ эхилһэн байгаа һаань, мүнөө манай үхибүүд Чимит Цыдендамбаев, Данри Хилтухин, Цырен-Базар Бадмаев, Дамба Жалсараев, Цырен-Дулма Дондокова, Шираб Нимбуев болон бусадые һайса таниха болонхой. Бүри һаяын жэлнүүдтэ үхибүүдэй уран зохёолой литературада шэнэ нэрэнүүдшье бии болоо.

Тиигэбэшье уран зохёолоймнай энэ тала нилээдгүй дутуу дундатай. Буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн, үхибүүдэй номууд һургуулиин болон үхибүүдэй библиотекэнүүдээр үшөөл хомор. Мүн тиихэдэ зарим номуудай удхань балар, муу хэлэтэй, тиимэһээ хүндөөр уншагдадаг, ойлгосооршье бага байдаг. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, үхибүүдтэ зорюулагдаһан номуудай дунда үшөөл болбосороогүй, тэдэниие хүмүүжүүлгэдэ ехэ туһатайшье үүргэ дүүргэдэггүй номууд биил гээшэ ха. Эдэ номууд үхибүүдэй сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэдэггүй бшуу.

Уран зохёолой энэ һалбари мүнөөдэрэй ажабайдалһаа үшөөл хожомдонги байһаар. Энээхэн статьягайнгаа удхые үхибүүдэй уран зохёолой литература шэнжэлгэдэ зорюулнагүйб. Зүгөөр иимэ нэгэ юумэн тухай хэлэхэ гээ һэм: үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнууд соо ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые, һанал бодолые үхибүүдтэ ойлгосотойгоор харуулһан номууд үсөөн. Эгээл иимэ номууд ерээдүйн ээздые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн үүргэтэй бшуу. Үхибүүд ажалай дүй дүршэлтэй болохо, түрүүшүүлэй урагшаа зориһон бодол эрмэлзэлгээр хуягжаха һэн. Мүнөө үе сагай эрилтые хангамаар, үхибүүдэй дуунууд, пьесэнүүд үгы гэжэ багшанар, һургуулиин бэшэшье хүдэлмэрилэгшэд гомдодог. Үхибүүдэй уран һайханай харалгада бэлдэхэ үеэр энэ дутуу дундамнай аргагүй мэдэрэгдэдэг гээшэ. Эгээл тиимэһээ республикын газетэнүүд, радио үхибүүдэй уран зохёолой литературада һанамжаа ехээр табиха зэргэтэй.

Мүн үхибүүдэй номуудые шэмэглэн гоёодог уран зураашад тухай дурдангүй үнгэржэ болохогүй. Номой зурагууд тэрэнэйнгээ удхые гүнзэгырүүлэн харуулха зэргэтэй ха юм. Манай Улаан-Үдын номой хэблэлээр гаргагдаһан зарим номуудай зурагууд энэ эрилтэдэ харюусанагүй. Зурагуудынь удхадаа тааруу бэшэ, хаа хамаагүй, ёһын тэдысэ зурагданхай, зарим ушарта огто зурагшьегүй байдаг.

Буряадай уран зохёолшод эдир уншагшадайнгаа урда нилээд үритэй байһанаа мэдэржэ, коммунизм байгуулха үетэнэй сэдьхэл баясуулха, зориг бадаргаха хабатай номуудые бэшэг лэ!

Б. МАХАТОВ,
багша-пенсионер.

ГРЕЦИ. Афинада эмхидхэгдэһэн совет номой выставкэ дээрэ энэ зураг буулгагдаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ эмхидхэгдэһэн энэ һонирхолтой, ехэ выставкэ элдэб наһанай олон хүнүүдэй анхарал татаһан байна. Владимир Ильич Ленинэй, Юрий Гагаринай портредүүдые бишыхан басаган угаа ехэ анхаралтайгаар хаража байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Одо мүшэн тээшэ түрүүлжэ зам табигшадай һайндэр

МОСКВА, апрелиин 12. (ТАСС). Космонавтикын үдэртэ зорюулагдажа, Москвагай ажалшадай баярай суглаан мүнөөдэр 17 часта Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо нээгдээ. Лётчик-космонавтнуудые, Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдые суглаpагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Моссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ф. Промыслов баярай суглаае нээгээ. СССР-эй Наукануудай академиин президент М. В. Келдыш үгэ хэлээ. Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада советскэ наука, техникын туйлаһан амжалтанууд тухай тэрэ хэлээ.

Амаршалгануудай һүүлээр Ю. Гагарин А. Николаев үгэ хэлээ.

Совхозуудай профорганизацинуудые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо

МОСКВА, апрелиин 12. (ТАСС). Россин Федерациин үйлэдбэриин управленинүүдэй профсоюзай комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй республиканска зүблөөн Союзуудай байшангай Колонно зал соо мүнөөдэр нээгдээ.

«Совхозуудай, хүдөө ажахын бусад предприятинуудай профсоюзна организацинуудые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо талаар үйлэдбэриин управленинүүдэй профсоюзай комитедүүдэй зорилгонууд тухай» Хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай профсоюзай ЦК-гай түрүүлэгшэ И. Ф. Шкуратов элидхэл хээ.

Сибириин, Алас-Дурна зүгэй театрнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн

ХАБАРОВСК, апрелиин 12. (ТАСС-ай корр.). Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй театрнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн эндэ гурбан үдэрэй турша соо үргэлжэлөөд мүнөөдэр хаагдаба. Энэ зүблөөе Россин Федерациин Культурын министерство эмхидхээ.

Мүнөө үедэ совет авторнуудай зүжэгүүд театрнуудай репертуарта гол һуури эзэлнэ. Зүгөөр зарим театрнуудай репертуарта гадаадын оронуудай авторнуудай зохёоһон тулюур зүжэгүүд оруулагдана гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад тэмдэглээ.

СССР-эй Журналистнуудай союзда

Түрүү ажал ябуулгынгаа түлөө хашалта хэһээлтэдэ дайрагдадаг журналистнуудтай һанал нэгэдэлгын уласхоорондын недели апрелиин 15-һаа 21 хүрэтэр үнгэргэгдэхэнь. Энэ неделидэ союзай организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёһотой гэһэн шиидхэбэри СССР-эй Журналистнуудай союзай правлениин секретариадай заседани дээрэ апрелиин 12-то баталан абтаа.

Полиграфическа машина бүтээлгын предприятинуудай, полиграфическа шэрэ болон будагуудые гаргадаг заводой хүдэлмэриин асуудалнуудые үргэнөөр харуулхын тулада эдэ предприятинуудта журналистнуудай бригадануудые газетэ, журналнуудай редакцинуудтай хамта эльгээхэ гэжэ правлениин секретариат шиидхээ.

СССР-эй Журналистнуудай союзай правлениин секретариат бусад хэдэ хэдэн асуудалнуудые мүн лэ хаража үзөө.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА

Великобританиин компартиин XXVIII съезд нээгдэбэ

ЛОНДОН, апрелиин 12. (ТАСС). Великобританиин коммунис партиин XXVIII съезд мүнөөдэр эндэ нээгдээ. Партиин президент Англиин үнинэй коммунист Уильям Галлахер съездые нээгээ.

КПВ-гэй национальна гүйсэдкомой политическэ элидхэлые Великобританиин компартиин генеральна секретарь Джон Голлан хэһэн байна.

Финляндиин компартиин съезд

ХЕЛЬСИНКИ, апрелиин 12. (ТАСС). Финляндиин коммунис партиин XIII съезд мүнөөдэр эндэ нээгдээ.

Партиин түрүүлэгшэ А. Аалтонен съездые нээһэн байна.

ЦК-гай ажал ябуулга тухай тоосоото элидхэлые компартиин генеральна секретарь Вилле Песси съезд дээрэ хээ.

Загребэй хабарай яармаг

БЕЛГРАД, апрелиин 12. (ТАСС). Загребтэ уласхоорондын хабарай яармаг мүнөөдэр нээгдээ. Европын, Азиин, Америкын 19 орон заншалай ёһоор тэрээндэ хабаадана. Югославиин 460 гаран, гадаадын оронуудай 260 шахуу предприятинууд болон фирмэнүүд өөһэдынгөө продукциие харуулна. Промышленна эд бараан болон эдеэ хоолой зүйлнүүд илангаяа үргэнөөр яармаг дээрэ харуулагдана.

Советскэ Союз уласхоорондын павильон соо медицинскэ түхеэрэлгэнүүдые болон эм домуудые табижа харуулна.

Хүнэй хүсэл бэелүүлэгдэнэ

ПРАГА, апрелиин 12. (ТАСС). «Космонавтикын үдэр —мүнөө үе сагай эрдэм наукын агуухэ һайндэр болоно» гээд замбуулинай дайда руу Ю. А. Гагаринай анха түрүүн хэһэн ниидэлгын хоёрдохи жэлэй ойе мүнөөдэр тэмдэглэхэдээ, «Руде право» газетэ бэшэһэн байна.

Юрий Гагаринай, Герман Титовой, Андриян Николаевай, Павел Поповичой статьянуудые, совет космонавтнуудай фото зурагуудые «Руде право», «Млада фронта» гэжэ газетэнүүд мүнөөдэр толилоо.

Юрий Гагаринай баатарлиг габьяань Колумбын, Магелланай габьянуудтай адли гээд «Праце» газетэ бэшэнэ. Һарада, Марсда, Венерэдэ хүрэтэр, мүн бүри саашаа замбуулин юртэмсын гүн гүнзэгы руу ниидэхэ тухай хүсэл эрмэлзэлгээ хүнэй бэелүүлхэ саг ойротоо гэжэ тэрэ харуулаа.

Һарые болон бусад планетэнүүдые сэхэ шэнжэлхэ асуудал табигдаад байхада мүнөө үе сагай эгээн шухала асуудал бологшо буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хүряаха асуудал шиидхэхэ тухай хэлсээн батлагдаһай гэжэ бүхы хүн түрэлтэн мүнөө ехээр хүсэнэ гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Космонавтикын үдэрэй хүндэлэлдэ

ПХЕНЬЯН, апрелиин 12. (ТАСС). Космонавтикын үдэртэ зорюулагдажа, КНДР-эй ниислэлэй олониитын түлөөлэгшэдэй үдэшэ Пхеньянда мүнөө болоо. Корейско-советскэ хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлени энэ үдэшые эмхидхээ. Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар Советскэ Союзай амжаһан туйлалтанууд тухай КНДР-эй Наукануудай академиин физико-математическа институдай директор Чон Ке Сон элидхэл хээ. Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхын тулада ажалладаг совет эрдэмтэдые, инженер, техникүүдые, хүдэлмэришэдые, тэрэшэлэн совет космонавтнуудые Корейн эрдэмтэд болон мэргэжэлтэдэй зүгһөө тэрэ халуунаар амаршалаа. Совет арадтай аха дүү, хани ёһоной бата бэхи харилсаа холбоотой Корейн арад наука, техникые хүгжөөхэдөө саашадаа бүри ехэ амжалта туйлахыень Соведүүдэй орондо хүсэнэ гээд Чон Ке Сон хэлээ.

Монгол орон космонавтикын үдэрые тэмдэглэбэ

УЛААН-БААТАР, апрелиин 12. (ТАСС). Космонавтикын үдэрые Монголой ажалшад мүнөөдэр баяр баясхалантайгаар тэмдэглээ. Замбуулинай дайдые шэнжэлэлгээр Советскэ Союзай туйлаһан амжалтанууд тухай лекци, элидхэлнүүд ороной предприятинуудта, эмхи зургаануудта хэгдэнэ, кинофильмнүүд харуулагдана.

Энэ гайхамшагта ушарта зорюулагдаһан түрүү бэшэгые, мүн замбуулинай дайда руу ниидэлгэ тухай совет космонавтнуудай хэлэһэн үгэнүүдые «Үнэн» газетэ толилоо.

ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ҺОНИН

МРАМОР ОТОЛХО ШЭНЭ АРГА

Ленинградтахи мраморай болон гипсын зүйл бүтээдэг заводто мраморые алмазаар отолхо шэнэ арга түрүүшынхеэ хэрэглэгдэдэг болобо.

Энээнһээ урид мрамор отолходоо, корундаар хэһэн отолуур хэрэглэгшэ һэн. Алмазаар отолходо, ажалай бүтээсэ арба дахин ехэ болоо. Алмазаар хэһэн нэгэ отолуур 25 мянган погонно метр мрамор болон гранидые отолно, харин корундаар хэһэн отолуур оройдоол 150 метр хүрэтэр отолдог бэлэй.

Шэнэ техникын ашаар мрамор, гранидай өөрынь үнэ сэн угаа хямдарба. Саашадаа мрамор, гранит мэтын зүйлнүүд байрын ба нийтын гэрнүүдые гоёоходо үргэнөөр хэрэглэгдэдэг эгээн хямда зүйлнүүд болохо юм.

Аркадий Вдовенков.
(АПН).

ХАДАДА ҺУУДАГ ХҮНҮҮД ТУХАЙ

Манай орон дотор хада уула газарта хүн зон олоороо һууриждаг болонхой. Жэшээнь, Киргизидэ һүүлэй жэлнүүдтэ «хадын шэнэ газар» — нуга, бэлшээринүүд ашаглагдажа байна. Угаа үндэр уула хада газарта ашагта малтамалнуудые абана, түмэр зам, руднигуудые, шахта, һургуулинуудые, эмнэлгын болоод соёл болбосоролой эмхи зургаанууд мэтые байгуулна.

Үндэр газарай климадынь хүнэй бэедэ ямараар нүлөөлнэ хаб? Хада уула газарта һуудаг хүнүүдэй үбшэлхэдэ, үбшэниинь ямараар үнгэрнэ ааб? Хада газарта хүнэй бэеын дадахадань һайнаар туһалхын тула ямар хэмжээ абаха ёһотой гээшэб? — гэхэ зэргын асуудалнууд мүнөө үедэ шухала удха шанартай болонхой.

Үндэр дээрэ газарта ажалладаг эмшэд, врачнууд һүүлшын үе болотор научна зүб хараа баримтагүйгөөр хүдэлмэрилэгшэ һэн. Үндэр газарай хүнүүдые аргалхадаа, тэдэнэр тэгшэ газарта һуугшадые аргалһандал адляар аргалагша бэлэй.

Теэд энэнь зүб тээшэ гү? Бэшэ даа.

Үндэр хада газарта һуудаг хүнүүдэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые хаража үзэебди. Белок болон өөхэ ехэтэй эдеэ эдихэдэ үндэр газарай хүнүүдтэ таарахагүй юм гэжэ эрдэмтэд бэшэһэн байдаг. Теэд иимэ тобшололые хадын зонуудта хэрэглэмээр гээшэ гү? Үгы даа. Хэнэйшье мэдэһээр, үндэр хада газарта һуудаг хүнүүд мяха ехээр эдидэг гээшэ. Заримдаа нэгэ һуухадаа, тэдэнэр хоёр-гурбан килограмм, тэрээнһээшье ехэ мяха эдижэрхидэг, харин бэедэнь ямаршье муу юумэн болодоггүй ха юм.

Өөхэ, белок ехэтэй эдеэ хоол эдихэдэ, артеросклероз, гипертони мэтын һудаһа, шуһанай үбшэн түргэн хүрэдэг гэжэ олохон эрдэмтэд тоолоно. Зүгөөр иимэ тобшолол баһал тэгшэ газарайхинай эдидэг эдеэ хоолые шэнжэһэнэй үндэһөөр хэгдэһэн байха юм. Угай киргиз зоной дунда артеросклероз тон үсөөн үзэгдэдэг гэжэ Киргизиин медицинскэ институдай профессор Борис Малышевай болон тус республикын бусад эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүд харуулаа. Энээнэй шалтагааниинь гэхэдэ, үндэр хада газарай климат тэдэнэй бэедэ тааруу һайн байна гээшэ ха.

Харин һудаһа, шуһанай үбшэнтэниие һаяхан болотор Киргизиин курортнуудта эльгээгшэгүй бэлэй. Мүнөө иимэ һанамжа буруу гэжэ тоологдодог болонхой. Һудаһа, шуһанай үбшэнэй эхилжэ байха үедэ үндэр хада газарай климадынь һайнаар нүлөөлнэ гэжэ медицинскэ эрдэмэй кандидадууд — Саид Миррахимов, Раиса Малофиевская, Борис Брейдо гэгшэдэй шэнжэлгэнүүд харуулаа.

Үндэр хада газарай климат хүнэй ута наһа наһалхада, удаан саг соо ажаллахада ямараар нүлөөлнэб, һудаһа, шуһанай үбшэн тэндэхи зондо яахадаа үсөөн хүрэнэб, тиимэ үндэр газарай климадынь «эм домой» шанартай байна бэшэ ха гү гэхэ мэтын асуудалнууд Киргизиин эрдэмтэдые ехэтэ һонирхуулна.

Бейшен Турусбеков,
медицинскэ эрдэмэй кандидат.
Киргизэй ССР.
(АПН).

ПРОВОДА ХОЛБОХО АРГА

Советскэ Союзай электрын сетьдэ хэдэ мянган километр утаһа-проводанууд залгагдажал байдаг. Тэрэ утаһаар 800 мянган вольт хүрэтэр хүсэтэй зайн гал дамжан ябадаг. Тиимэһээ утаһа-проводануудые хэды олон дахин холбохо залгаха хэрэгтэй болодогынь элитэ.

Электрын утаһануудые гильзэнүүдэй ашаар ниилүүлжэ, тэдэ утаһануудай үзүүртэ тусхай зүйл залгахадань монтажнигуудта ехэ бэрхэтэй юм. Харин мүнөө энэ хүшэр хүндэ ажал угаа һонин аргаар оньһожоруулагдаба. Энэ хүшэр ажалые оньһожоруулһан хэдэн арга бии. Тэдэнэй нэгыень һаяхан манда харуулаа.

Нэгэ хүдэлмэришэн ерээд, холбогдохо ёһотой зэд утаһанай хоёр үзүүртэнь пистолет шэнги юумэ тодхоһон бэеэрээ, шэбхыень даражархихадань, «пус!» гэхэ абяан дуулдаба. Тиигээд тэдэ зэд утаһануудынь яг ниилэшэбэ. Энэмнай Владимир Чижиков гэдэгэй һаяхан ухаалан зохёоһон ПЧ-18» гэжэ пресс байба (Чижиковэй 18 тонно хүсэтэй дарита пресс гээшэ). Энэ түхеэрэлгын ашаар 240 квадратна миллиметр бүдүүн алюмини, зэд проводануудые холбожо болохо юм. Иимэ шэнэ арга хэрэглэхэдээ, хүн ямаршье хүсэ гаргахагүй юм. Патрон соо хэгдэһэн даритай һомон лэ энэ ажалые хэнэ. Тус механизмын ашаар электрын галай утаһа-проводануудые урдынхиһаа нилээд түргэнөөр, нилээд бүхөөр ниилүүлхэ аргатай бологдобо.

Тэрэ пистоледээр ажалалахада оройдоо аюулгүй юм. Хүнэй шалзарха шархатахагүйн тулада тэрэнь газаагуураа бүрилтэтэй юм. Нэгэ тиимэ прессээр заһабаригүйгөөр 25 мянга дахин буудажа болохо байна.

(АПН).

ДАЛАЙН ОЁОРҺОО АБТАНА

Украинын ССР-эй Наукануудай академиин биохимиин институдта мидий гэжэ нэрэтэй далайн хорхойнуудһаа (моллюскнуудһаа) тэжээлэй белок абаха арга олдобо. Малда үлтэй, витамин ехэтэй эдэ хорхойнууд Хара далайн эрьедэ хэмгүй элбэг юм, тэдэнэй запасынь 100 миллион үлүүтэй центнер болоно гэжэ далайн загаһанай ажахын ба океанографиин Азов-Хара далайн эрдэм шэнжэлэлгын институт мэдээсэнэ.

Далайн тэрэ моллюск хорхойнуудые гэрһээнь гаргажа, щёлочь соо хайлуулаад, хатаадаг байна. Тиигэжэ Д-3 гэжэ витаминаар элбэг баян тэжээлэй зүйл бии болгодог. Энэнь малай түргөөр үдэхэдэ ехэ туһатай юм. Энэ хорхойн гэрые гурил болотор үйрүүлээд, шубуудта эдюулхэдэ болоно.

Мүнөө үедэ Крымэй Каркинитскэ булангай эрьедэ далайн оёорһоо абтадаг тэдэ хорхойнуудые буйлуулха туршалгын завод бодхоогдожо байна. Тус завод жэлдээ 400 тонно шахуу тэжээлэй зүйл буйлуулан гаргаха юм. Тэндэхи ажал хүдэлмэринь бүримүһэн оньһожоруулагданхай.

(АПН).

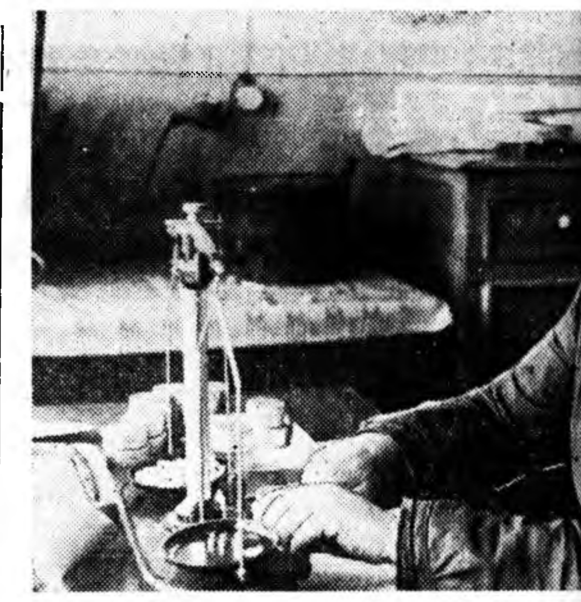

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мухар-Шэбэртэхи үрэһэ[…] бораторийн хүдэлмэрилэгшэ Мария Патраке[…] мунизм» колхозһоо асарагдаһан кукурузын […]
Б. ЖА[…]

Оюун бэлигтэнэй […]

Улаан-Үдын П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищи дүүргэгшэдэй уулзалга Буряад драмын театр соо һаяхан болобо. Энэ үдэшэ эдир залуу оюутанһаа гадна, дурсагдаһан һургуулиие дүүргэһэн 300 гаран хүнүүд, наһажаал багшанар байлсаба.

Нэн түрүүн училищиин директор Д. Яхунаев элидхэл хэбэ. Тиихэдээ дурсагдаһан һургуули нээгдэһээр 32 жэл үнгэрөө гэжэ хэлэбэ. Энэ хугасаа дотор 500 гаран хүнүүд хүгжэмшын, артистын мэргэжэл олон абажа, мүнөө үедэ ороной театрнуудта амжалтатайгаар хүдэлжэ байнхай. Жэшээнь, РСФСР-эй арадай артистнууд Б. М. Балдаков, Н. К. Петрова, РСФСР-эй габьяата артист В. Д. Лыгденова болон бусад олон хүнүүд тоологдоно. Тэрэшэлэн Буряадай драмын театрта, дуу болон хатарай ансамбльда хү[…]дэлжэ гү, а[…] гэгээрэлэй […] шалжа байг[…] хойлон хэлэ[…] училищие д[…]дэй 18 арти[…] гаран хүгжэ[…] Тэдэнэр рес[…]нальна соёл[…]жөөхэ, арад[…]жүүлхэ хэр[…]лээд оруул[…]нөө үедэ ор[…] һургуулинуу[…] очноор, 23 х[…]на.

Уулзалга […] нүхэд Ч. Ге[…] В. Лыгденов[…] В. Хижняко[…] Ц-Ж. Жим[…] оюун бэлигэ[…] абаһанайнгаа […] парти болон […] баясхалан х[…]

Түлөөһэ абадаггүй тренернүүд

Профсоюзуудай һайн дуранай спортивна бүлгэмэй Бүхэсоюзна совет Калининградай коммунально-барилгын техникумэй физкультурна коллективтэ «СПОРТИВНА КЛУБ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо. Иимэ нэрэ солодо энэ техникумэй физкультурна коллектив тусхай дунда һургуулинуудай дундаһаа нэн түрүүлэн хүртэбэ гээшэ. Энэ спортивна шэнэ клуб тухай Калининградта байдаг ТАСС-ай корреспондент Б. Кох иигэжэ бэшэнэ:

Калининградай коммунально-барилгын техникумдэ 420 студентнэр һурадаг, тэдэнэй 400-ниинь спортсменүүд юм. Эндэ спортын гурбан мастер, нэгэдэхи разрядай 29 спортсмен тоологдоно. Тиихэдэ 200 хүн хоёрдохи, гурбадахи разрядай тэмдэгүүдые зүүнхэй.

Директор Г. Линер, һуралсалай талые даагша Е. Алпатов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг энэ спортивна коллективтэ салин абажа хүдэлдэг нэгэшье физкультурна хүдэлмэрилэгшэ байхагүй! Эндэ эмхидхэгдэһэн бүхы 14 секцинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдөөр студентнэр өөһэдөө хүдэлдэг байна. Мүнөө техникумэй 10 студент бүхэнэй нэгэниинь һайн дураараа хүдэлдэг инструктор юм. Гансахан 1962 ондо тусхай семинарнуудта 49 инструктор болон 29 судьянарые һургаба.

Һуралсалаа дүүргэжэ гараһан студентнэр өөрынгөө коллективтэй холбоогоо таһалдаггүй. Тэдэнэр техникумдэ ходо ерэжэ, тэндэ болоһон элдэб мүрысөөндэ хабаадалсадаг, дүй дүршэлөө залуу спортсменүүдтэй хубаалсадаг. Калининградай энэ спортивна коллективэй дүй дүршэлтэй танилсахаяа, Балтиин далай шадархи республикануудай, Новороссийскын, Энгельс хотын студентнэр эндэ айлшалаа.

(ТАСС).

ВДНХ-гай ҺОНИН

«МАЛ АЖАЛ» ГЭҺЭН ПАВИЛЬОНОЙ ЗАЛНУУД СОО

СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудые харуулха выставкэ дээрэхи «Мал ажал» гэһэн павильоной үүдэн үглөөгүүрһээ эхилээд үдэшэ орой болотор нээлгээтэй байна.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар партиин XXII съездын, КПСС-эй ЦК-гай мартын болон ноябриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые ороной малшадай хэр зэргээр дүүргэжэ байһан тухайнь павильон соо табигдаһан шэнэ стенднүүд, олон тоото бодото экспонадууд түүхэлнэ. Малай байра соохи шэбхэ сэбэрлэлгэ мүнөө үедэхи хүшэр хүндэ хүдэлмэринүүдэй нэгэн болоно. Малшадай энэ хүндэ хүдэлмэри хүнгэдхэхын тулада ороноймнай Зүүн-Хойто зүгэй конструкторска главна бюро малай байранууд соохи наг шэбхэ сэбэрлэхэ, зөөхэ хэдэн шэнэ түхеэрэлгэ бии болгобо.

Малай байранууд соохи шэбхэ арилгадаг «ТСНК-2» түхеэрэлгын дутагдалтай байһаниие хараада абтажа, «ТСН-3» маркын мүнөө үеын шэнэ конструкциин хюһан сэбэрлэдэг транспортёр зохёогдоһон байна. Тэрэ хадаа ашаглахада тон найдамтай зэбсэг мүн болоно.

Гадна, «ТШ-30» маркын штангова транспортёртой конструкци бии болгогдоо. Тэрэ штангнь гэдэргээ сухарижа ерэдэг байха юм. Энэ хадаа хюһан сэбэрлэдэг транспортёрто орходоо нэгэ бага илгаатай. Юуб гэхэдэ, штангова транспортёр конструкцяараа бааза, мүн бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэ юм.

Зохёогдоһон энэ түхеэрэлгэ хэрэглэлгэ хадаа малай байрануудые сэбэрлэхэ хүдэлмэри хүсэдөөр оньһожоруулха арга олгоно. Тиихэтэйгээ хамта малтаһан шэбхээ шэбхэ гаргадаг газарта гү, али таряанай газар дээрэ абаашаха транспортдо нэгэ доро ашадаг байна. Оньһожоруулагдаһан тус түхеэрэлгэ шэбхэ сэбэрлэхэ талаар ажалай бүтээсые 10 дахин шахуу ехэдхэнэ.

«ТСН-3», «ТШ-30» маркын транспортёрнууд гансахан малай байрануудай шэбхэ сэбэрлэлгэдэ хэрэглэгдэхэ бэшэ, мүн малай тэжээл зөөлгэ, үгэлгэдэ ашаглагдаха байна.

Буряадай республикаһаа ерэһэн экскурсантнууд павильон соо табигдаһан «Майга» гэжэ үнеэ һаадаг шэнэ аппарадтай танилсаба. Энэ аппарат ороной Зүүн-Хойто зүгэй конструкторнуудай главна бюрогой коллективэйхидээр зохёогдон, выставкэдэ анха түрүүшынхеэ табигдаа.

«Майга» аппарат «ДА-3м» аппарадтай сасуулхада, бүтээсынгээ талаар 1,4 дахин дээшээ байһаниинь гүрэнэй шалгалта болон ажалай туршалга дээрэ харуулаа. Энээниие хэрэглээд байхада, үнеэ гараар һаалга зогсоогдохо шахуутай болохо. Тэрэшэлэн энээниие туршалгын үрэ дүн «Майга» гэжэ үнеэ һаалгын шэнэ аппарадай зооветеринарна, техническэ, ариг сэбэрэй бүхы эрилтые харюусажа шадаха байһаниие харуулаа.

Энэ аппарадаар һаагдаһан һүн ехэ сэбэр байха байна. Дээдэ зэргын шанартай һүндэ байдаг бактеринь һүн соо 3-4 дахин үсөөн болгогдоһон байха юм. Үнеэ һаалгын шэнэ аппарат оронойнмнай хүдөө ажахын бүхы зононуудта хэрэглэгдэжэ шадагдаха.

Үнеэ һаалгын «КДУЧ-16-омичка» типэй «карусель» гэжэ установко малшадта ехэ һонирхолтой. Тэрэнэй конструкциие Сибириин эрдэмшэнжэлэлгын хүдөө ажахын институт зохёоһон байна.

Буряадай экскурсантнар «мал ажалай» павильон соо бэшэшье олон шэнэ юумэнүүдые хараба.

М. Ларькин,
ВДНХ-гэй экскурсовод.

Аяншалһаар...

Буряадай дуу болон хатарай ансамблиин артистнар гастрольдо ябан аяншалһаар һара хахад боложо байна. Шэтын областиин ажалшадта концерт харуулһанайнгаа һүүлээр Амарай область соогуур аяншалгаяа амжалтатайгаар үргэлжэлүүлжэ байха юм. Энэ үе соо ансамблиин концерт Амарай областиин Ерофей Павлович, Сковородино, Свободный, Белогорск, Благовещенск болон бусад хото, хүдөөгэй ажалшад хараба.

Ансамблиин артистнар гастролёо үргэлжэлүүлэн, Приморьиин хизаараар ябаха байна.

Ц. Батуев.

ФУТБОЛ

Түрүүшын хоёр очко

Хабарай үдэрнүүдтэ зорюулагдажа футболоор эхилһэн мүрысөөн дүүрэхэнь ойртоо. Түгэсхэлэй мүрысөөнэй дүтэлхэ бүри командануудай хоорондо шанга тулалдаан болоно. Жэшээнь, транспортын «Локомотив» бүлгэмэй стадион дээрэ болоһон мүрысөөндэ хоёрдохи бүлэгтэ оруулагдаһан «Пищевик», «Авиатор» команданууд наадаа. Нааданай түрүүшын хахадта «Пищевик» бүлгэмэйхид добтолжо, амархан очкотой болоно. Эбтэй эетэйгээр добтолһон эдэнэр хэдэ минутын туршада нүхэдэйнгөө воротагай дэргэдэ шанга тулалдаа эмхидхэнэ. Тиигэхэ үедэ «Авиаторай» нэгэ хамгаалагшань нааданай гурим эбдэжэ, ворота руугаа 11 метрэй ялын бүмбэгэ сохюулха болошобо.

Харюугай добтолго эмхидхэһэн «Авиаторай» футболистнууд одоошье тоо нээжэ, 2:1 тоотой амаралтада гарана.

Хоёрдохи хахад. Нааданай һаял эхилжэ байтар, бүмбэгын урдаһаа харайжа гараһан авиаторнуудай вратарь тэрэнээ ябууд шүүрэжэ үрдингүй, гурбадахи бүмбэгэеэ ворота руугаа алдажархёо. Уданшьегүй «Пищевигэй» ворота руу харюугай бүмбэгэ сохигдобо. Нааданай дүүрэтэр 3:2 гэһэн тоо хубилангүй дүүрэшэнэ. Энээгээр «Пищевик» командынхид түрүүшын хоёр очкотой болоо.

Н. Иванов.

Апрелиин түрүүшын […] хоногой улари[…]

Энэ жэлэй апрель юрэдөө хүйтөөр гараа. Арбан хоног соо агаарай дунда зэргын уларил республикын эхэнхи газар дайда дээрэ 2—5 градус, Хориин зоны зүүн хойто захаар, республикын хойто зүгтэ, мүн Ахын голдо 8—10 градус хүрэтэр хүйтэн байба. Энэ хадаа газар нютаг бүхэндэ сагай уларил нормоһоо 1—2 градус доогуур байһан болоно.

Апрелиин 2-һоо эхилһэн хүйтэн энэ һарын 6 хүрэтэр үргэлжэлөө. Илангаяа апрелиин 3-да ехэ хүйтэн үдэр байба. Тэрэ үдэр хопог соохи хүйтэнэй дунда зэргын хэмжээ 12—16 градус хүрэһэн байна. Тэрэ үдэрэй хүйтэнэй эгээн ехэнь 16—27 градуста хүрөө.

Һүүлшын гурбан үдэр соо гансата дулаараа. Республикын эхэнхи газар дайда дээрэ агаарай уларил үдэртөө 14—18 градус дулаан байгаа. Зэдын голдо дулаанай хэмжээн 19—21 градус хүрэһэн байха юм. Хада уула, ой тайгаар саһан ехэ хайлаба.

Зарим газарта 1—2 миллиметр зузаантай шара саһан ороо. Апрелиин 10-[…] түрүүшын бо[…]

Таряанай […] 10 сантимет[…]дэ гэдээ.

Наруули г[…] тайжа эхилэ[…]

Зарим га[…] тээхи газар[…]гэ эхилбэ.

Хабарай у[…] эхилбэ гэн г[…] республика […] орожо үнгэр[…] гүүр бороо […] багта ухнбүү[…] эхилһэн бай[…]дэ, гурбан үд[…]кын урда […] ерэһэн юм. […]гуудта 21, У[…] дулаан боло[…]

Дулаанай […] бороогой үү[…] тон ороһон […]лааржа, хүр[…]тар, хойто […] үлеэгээ. Энэ[…] тэржэ, саһа[…] Сүүдхын ту[…] 16, Хяагта, […] 11—9, Нарһ[…]бушкин, Ба[…]даринда 7—2[…] саһан ороһо[…]

Апрелиин […]тэ республи[…] байха, саһан […] хойто зүгһөө […]ха. Һүнийдөө […] 11—16, (урда […] үдэртөө хой[…] градус хүйтэ[…]гуудта нэгэ г[…]бэн градус […] хүлеэгдэнэ.

Р[…]
Ц. Ц. […]

Колхоз[…]тарь Лу[…]баевич, к[…] орлогшо Б[…]нович гэ[…] һаа наһа […]тын үйлэ[…] Ленинэй […] правлени, […] тэдэнэрэй […]лэдэ, нүх[…]лалаа хү[…]

Заншалта уулзалга

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай актова зал. Эндэ хүн зон олоороо сугларанхай. Мүнөө һуража байһан студентнэр, урдань дүүргэжэ гараашад, тус институдай багшанар, хотын бусад дээдэ болон дунда һургуулинуудһаа ерэһэн айлшад—эдэ бүгэдэ физико-математическа факультедэй үнгэргэдэг ээлжээтэ заншалта уулзалгада сугларба.

Татарай АССР-эй ниислэл Казаньда болоһон багшанарай научно-практическа конференцидэ хабаадажа ерэһэн педагогикын кафедрын багша нүхэр Батуев А. Д. энэ уулзалга дээрэ элидхэл хэһэн байна. Элидхэлшэ Татарай болон Липецкын һургуулинуудай һуралсалай хүдэлмэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байһан шэнэ дүй дүршэл, онол аргануud тухай тобшоор тайлбарилан уулзалгада хабаадагшадта хөөрэжэ үгэбэ.

Залуу эрдэмтэд, багшанарые һайнаар һурган бэлдэхэ, тэдэниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ талаар институдай багшанарай бэелүүлхэ гол үүргэнүүд тухай физикын кафедрын доцент Н. И. Иванов үгэ соогоо онсо тэмдэглэһэн байха юм. Тиихэдэ Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын комплексно институдай директорые орлогшо А. В. Булгадаев академик Лаврентьевай залуу эрдэмтэдые яажа һургадаг тухай, тэрэнэй хүтэлбэри доро хүдэлдэг тусхай һургуулинуудай нээгдэһэн тухай һонирхолтой мэдээсэл хэбэ. Тиимэ һургуулинуудта онсо оюун бэлигтэй үхибүүд һураха ёһотой болоно. Тэдэнэр хадаа ерээдүйн эрдэмтэд: математигууд, физигүүд, химигүүд болоно.

Һургуулиин багшанар нүхэд Лебедев, Ситненко болон хэдэн студентнэр энэ уулзалга дээрэ хурса һонор үгэнүүдые хэлэһэн байна. Энэ заншалта уулзалга тон һонирхолтойгоор үнгэргэгдөө.

В. Раднаев,
студент.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1963 оной апрелиин 14.

КОНДИТЕРСКА ФАБРИКАДА

Улаан-Үдэ хотоһоо гушаад километрэй газарта оршодог Ивалга тосхоной гол гудамжын урда таладахи ута сагаан байшангай үндэр хоолойгоор баглагар хара утаан бааяжа, үһанай булангирай тунаһан шэнгеэр огторгойдо дэгдэн таларна.

Ивалгын кондитерска фабрика. Тус фабрикын талханай, карамелиин, ирисэй, тоһоной цехүүд кондитерска элдэб зүйлнүүдые элбэгээр үйлэдбэрилэн гаргажа, республикынгаа ажалшадые хангана. Тэндэ янза бүриин печени, пряник, карамель, ирис гэхэ мэтын эдеэ хоолой амтата зүйлнүүд буйлуулагдан болбосоруулагдажа гаргагдана. Гадна, шасарганын тоһон шахагдан илгагдана. Шасарганын тоһон медицинэдэ ехээр хэрэглэгдэдэг байһан туладаа, тэрэ тон шухала зүйл болоно. Эндэхи фабрикын ярлагтай конфетэ, печени болон бусадые республикын худалдаа наймаанай магазинуудта харахат.

Фабрика үнгэрэгшэ жэлдэ 52 янзын продукци гаргаһан байгаа. Тиихэдээ 1962 онойнгоо түсэб 103 процент дүүргэһэн байна. Тиигэжэ 1961 онойхидо орходоо 196 мянган түхэригэй продукци үлүү ехые гаргаба. Тэрэшэлэн ажалай бүтээсын талаар түсэбөө 103 процент дүүргээ. Тэрэнь урда жэлэйхиһээ 18,7 процентээр ехэ болоо. Мүн гаргаһан продукциингаа өөрынь үные нилээд буулгаа. 1962 ондо фабрика 16 мянган түхэригэй олзо доход оруулһан байна. Тэрэнь 1961 онойхиһоо 146 процентээр дээшэ болоно.

Фабрикынхид ажалдаа үйлэдбэриин түрүү арга хэрэглэһэнэй, шэнэ технологи үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар эдэ амжалта туйлаһан байна. Фабрикын уралан нарижуулагшадай хэдэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 23 мянган түхэригэй алмалта үгөө. Фабрикын директор Павел Иванович Яковлев үнэтэ дурадхал оруулжа, печени, пряник болгодог пеэшэнээ үргэдхэхэ, халуу үгэлгыень ехэ болгохо талаар тэрэниие шэнэдхэн заһабарилаа. Тэрэнэй ашаар печени, пряник гарталгынь ажалай бүтээсэ 30—60 процентээр дээшэлһэн байна.

Фабрикын түхеэрэлгэ заһабарилагша слесарь Илларион Федорович Житихин 1961—1962 онуудта уралан нарижуулгын олон дурадхал оруулаа. Тэдэнэйнь 7-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 1878 түхэригэй алмалта үгөө. Буулгагдаһан гурил талханай цехтэ оньһон аргаар оруулжа, саашадаа автомат шэгнүүртэ шэгнэгдээд, эһээбэри худхадаг машинада орохо арга тэрэ зохёогоо. Мүн гаргагдаһан пряник түргэн хатааха арга олоо. Нүхэр Житихинэй дурадхаһан бусадшье һанамжануудынь фабрикын үйлэдбэриин ажал түргэдхэхэ, нарижуулха талаар горитойхон ашаг үрэ үгэһэн байха юм. Фабрикада уралан нарижуулагшадай тоо жэлһээ жэлдэ олошорно. 8 хүн бүхэнэйнь нэгэниинь уралан нарижуулагша.

Гадна, фабрика шэнэ шэнэ түхеэрэлгэнүүдые абажа, үйлэдбэреэ нилээд оньһожоруулаа. Тэрэнэй эсэстэ ажалайнь бүтээсэ нилээд дээшэлүүлэгдээ, гаргадаг продукцинь ехэдхэгдээ. Жэшээлхэдэ, тэндэ карамель гаргадаг лини, ирисэй автомат, конфетэ саарһаар оройдог автомат гэхэ мэтэ тодхогдоһон байна.

Үдэр, һара бүриингөө даалгабари хододоо дүүргэдэг эрхим бригада, хүдэлмэришэд олон. Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Екатерина Васильевна Злыгостевагай даадаг печени, пряник гаргагшадай бригада эрхимээр ажаллана. Тэрэшэлэн нүхэр Брянскиин даадаг бригадынхид тэдэнэрһээ дутуугүйгөөр хүдэлнэ.

Тус фабрика үнгэрһэн жэлдэ олоһон хурдабшалалаа һуладхангүй, эршэтэй шангаар ажаллажа байха юм. Байгша оной 1-дэхи кварталайнгаа түсэб 103 процент дүүргэбэ. Жэлэй эхинһээ хойшонхи гурбан һара соо үнгэрһэн оной тэрэ үеынхитэй сасуулхада, 191 мянган түхэригэй продукци үлүү ехые бүтээн гаргаба. Энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо 650 мянган түхэригэй продукци нэмэжэ гаргахаар хараална. Мүнөө жэл хамта дээрээ 64 гэхэ гү, али 12 нэрэй продукци нэмэжэ гаргаха байна. Шэнэ жэлэй эхинһээ хойшо 3 янзын шэнэ продукци гаргалгые шудалаа.

Ивалгын кондитерска фабрикынхид коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэн, жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргэхын, тэрэнэй шанар улам һайжаруулхын түлөө эршэмтэйгээр ажаллана.

Н. Цыбенов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Мастер Людмила Шапошникова шасарганын тоһоной шанар шалгажа байна. 2. Конфетэ саарһаар орёодог аппарадай дэргэдэ Анна Ваулина хүдэлжэ байна. 3. Пряник болгогшо Наталья Годзенко.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Манай адрес, теле[…]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. […]
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, за[…] ответ. секретаря — 27-37, отделов: партийной […] — 24-74, сельского хозяйства — 47-59, совет[…] и культуры, литературы и искусства — 34-0[…] транспорта, информации — 35-14, писем и р[…] отдел переводов и корректорская — 35-95, […] Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Мин[…] Бурятской АССР.

Н00400.